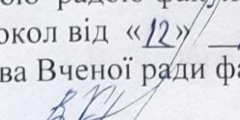

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра аудиту, державного фінансового контролю та аналізу

Затверджено
Вченою радою факультету
протокол від «12» / 10 2022 № 3
Голова Вченої ради факультету
 В.М. Краєвський

Методичні рекомендації
до самостійної роботи
з навчальної дисципліни
“Теорія фінансово-господарського контролю”
для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
(денної та заочної форми навчання)
галузь знань 07 “Управління та адміністрування”
спеціальність 071 “Облік і оподаткування”
освітньо-професійна програма «Облік, податковий аудит та бізнес-аналітика»
Статус дисципліни: обов’язкова

Ірпінь 2022

Методичні рекомендації складені на основі робочої програми навчальної дисципліни „Теорія фінансово-господарського контролю”, затвердженої Науково-методичною радою ДПУ 18.08 2022 р., протокол № 7.

Укладачі:

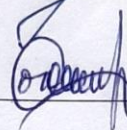

А.В. Лісовий, д.е.н, професор

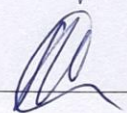

Т.В. Білобровенко, к.е.н, доцент

Рецензенти:

О.Г. Рябчук, к.е.н., доцент
кафедри аудиту, державного
фінансового контролю та аналізу

О.П. Колісник, к.е.н., доцент,
в. о. завідувача кафедри обліку та
консалтингу

Розглянуто і схвалено кафедрою аудиту, державного фінансового контролю та аналізу, протокол від «30» 09 2022 р. № 3/1

Завідувач кафедри

А.В. Лісовий, д.е.н., професор

Зміст

	Стор.
1. Вступ	4
2. Пояснювальна записка	4
3. Тематичний план	6
4. Перелік тем для самостійного опрацювання курсу	8
Тема 1. Сутність і функції фінансово-господарського контролю	5
Тема 2. Система фінансово-господарського контролю та її основні елементи	11
Тема 3. Види та форми фінансово-господарського контролю	20
Тема 4. Метод і методичні прийоми фінансово-господарського контролю	26
Тема 5. Незалежний контроль, його характеристика та функції	32
Тема 6. Система внутрішньогосподарського контролю в Україні	36
Тема 7. Організація, планування та здійснення контролю в системі Державної аудиторської служби України	40
Тема 8. Організація, планування та здійснення контролю в системі Державної податкової служби України	45
Тема 9. Особливості здійснення фінансово-господарського контролю в галузях економіки	50
5. Перелік питань до контрольних заходів	52
6. Порядок оцінювання знань	53
7. Рекомендована література	58

Вступ

Серед різноманітних форм організації навчальної діяльності студентів при вивченні навчальної дисципліни «Теорія фінансово-господарського контролю» самостійній роботі відводиться важливе місце.

Самостійна робота – це форма організації індивідуального вивчення здобувачами вищої освіти навчального матеріалу в аудиторний та позааудиторний час.

Мета самостійної роботи (далі – СРС) здобувача вищої освіти сприяти формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості молодшої людини, суть якої полягає в уміннях систематизувати, планувати, контролювати й регулювати свою діяльність без допомоги й контролю викладача.

Завданнями СРС є засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація набутих знань, їхнє застосування за вирішення практичних завдань та виконання творчих робіт, виявлення прогалин у системі знань з навчальної дисципліни.

СРС дає можливість працювати без поспіху, не боячись негативної оцінки товаришів чи викладача, а також обирати оптимальний темп роботи та умови її виконання.

Індивідуальні завдання можуть виконувати за бажанням усі здобувачі вищої освіти або окремі з них (які творчо обдаровані, вимогливі, мають великий досвід практичної діяльності, навчання та роботи за кордоном тощо). Індивідуалізація самостійної роботи сприяє самореалізації здобувача вищої освіти, розкриваючи в нього такі грані особистості, які допомагають професійному розвитку.

СРС потребує чіткої організації, планування, системи й певного керування (обсяг завдань, типи завдань, методичні рекомендації щодо їхнього виконання, аналіз передбачуваних труднощів, облік, перевірка та оцінювання виконаних робіт), що сприяє підвищенню якості навчального процесу. Для реалізації самостійної роботи в процесі вивчення навчального курсу здобувачі вищої освіти виконують комплекс завдань різних типів відповідних рівнів складності.

Професійна результативність – формулювання завдання, яке має гарантувати формування хоча б одного професійного вміння в термінах та поняттях майбутньої спеціальності здобувача вищої освіти.

Ураховуючи цілі навчальної дисципліни (теми), конкретизовано вимоги до знань, умінь і навичок, які потрібно сформулювати в здобувачів вищої освіти в процесі реалізації самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Для контролю знань здобувачів вищої освіти використовуються:

- а) усні відповіді на теоретичні питання;
- б) письмові роботи;
- в) справи на виконання коректури.

Виконання самостійних завдань є обов'язковою умовою допуску до підсумкової контрольної роботи. Матеріали самостійних завдань подавати на перевірку викладачу в окремій папці (у роздрукованому чи електронному варіантах відповідно до характеру завдань). На титульній сторінці вказувати тему завдання, виконавця.

Самостійна робота сприяє оволодінню навчальним матеріалом у вільний, від обов'язкових навчальних занять, час за розкладом, допомагає розвитку самостійності та ініціативи здобувачів вищої освіти під час навчання, сприяє глибокому засвоєнню матеріалу і формуванню вміння самостійно працювати.

2. Пояснювальна записка

Метою викладання навчальної дисципліни «Теорія фінансово-господарського контролю» є: формування у майбутніх фахівців ґрунтовних теоретичних знань про сутність, зміст, принципи і функції фінансово-господарського контролю та опанування практичними навиками щодо дослідження фінансово-господарських процесів і операцій підприємств і організацій з позиції законності, достовірності, доцільності, обґрунтованості показників, викриття внутрішніх резервів, забезпечення збереження матеріальних і фінансових ресурсів.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Теорія фінансово-господарського контролю» є:

- визначити теоретичні засади побудови фінансово-господарського контролю як єдиної системи контролю на різних рівнях управління;
- надати правильне розуміння основних аспектів організації і методики здійснення фінансово-господарського контролю;
- сприяти оволодінню системних знань про основні форми організації та здійснення фінансово-господарського контролю в сучасних умовах в Україні;
- дослідити правове підґрунтя функціонування фінансового-господарського контролю та вивчити основні функції органів, що його здійснюють в Україні;
- сформулювати практичні вміння та навички здійснення фінансово-господарського контролю;
- визначити основні напрями застосування набутих теоретичних знань для вирішення конкретних практичних завдань щодо здійснення фінансово-господарського контролю на підприємствах, в установах та організаціях різних галузей економіки тощо.

Після вивчення курсу здобувачі вищої освіти **повинні**:

- **знати**: основні методологічні підходи фінансово-господарського контролю; сутність і роль фінансово-господарського контролю у сучасних умовах господарювання, його мету, завдання та функції; складові елементи системи фінансово-господарського контролю, взаємозв'язок між ними; правові засади організації та здійснення фінансово-господарського контролю в Україні; етичні принципи поведінки контролерів; види і форми фінансово-господарського контролю; методи і методичні прийоми фінансово-господарського контролю, сфери та порядок їх застосування; основні етапи здійснення фінансово-господарського контролю, їх особливості; порядок організації роботи і проведення контрольних заходів органами контролю, незалежними аудиторами і аудиторськими фірмами, службами внутрішнього аудиту органів державної влади і місцевого самоврядування; організаційні та практичні аспекти фінансово-господарського контролю за кордоном; напрями оцінки ефективності функціонування системи фінансово-господарського контролю діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання;

- **вміти**: оцінювати ефективність функціонування системи фінансово-господарського контролю за діяльністю суб'єктів господарювання; визначати та виконувати основні процедури фінансово-господарського контролю, застосовувати найбільш сучасні й ефективні форми та методи його здійснення; аналізувати та узагальнювати інформацію про фінансово-господарську діяльність об'єктів контролю; розробляти заходи щодо усунення виявлених порушень та недоліків, приймати ефективні управлінські рішення.

3. Тематичний план СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Теорія фінансово-господарського контролю» (денна форма навчання)

		Кількість годин
--	--	-----------------

№ з.п.	Змістовні модулі	Лекції	Семінарські заняття	СРС	ІКР	Всього
Модуль 1 = 1,5 залікових кредитів (45 год.)						
ЗМ 1. Теоретичні основи фінансово-господарського контролю (Т. 1 – 4)						
Т. 1	Сутність і функції фінансово-господарського контролю	2	2	5	1	10
Т. 2	Система фінансово-господарського контролю та її основні елементи	4	2	5		11
Т. 3	Види та форми фінансово-господарського контролю	2	1	8		11
Т. 4	Метод і методичні прийоми фінансово-господарського контролю	2	1	8		11
Форма контролю: модульна контрольна робота (за рахунок семінарського заняття)			2			2
Всього по модулю 1		10	8	26	1	45
Модуль 2 = 1,5 залікових кредитів (45 год.)						
ЗМ 2. Організація фінансово-господарського контролю в Україні (Т. 5 – 9)						
Т. 5	Незалежний контроль, його характеристика та функції	2	1	5	1	9
Т. 6	Система внутрішньогосподарського контролю в Україні	2	1	5		8
Т. 7	Організація, планування та здійснення контролю в системі Державної аудиторської служби України	2	1	5		8
Т. 8	Організація, планування та здійснення контролю в системі Державної податкової служби України	2	1	5		8
Т. 9	Особливості здійснення фінансово-господарського контролю в галузях економіки	2	-	6		8
Форма контролю: модульна контрольна робота (за рахунок семінарського заняття)			2			2
Всього по модулю 2		10	6	26	1	43
Форма підсумкового контролю – залік			2			2
Разом годин з курсу		20	16	52	2	90

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Теорія фінансово-господарського контролю» (заочна форма навчання)

№	Змістовні модулі	Кількість годин				
		Лекції	Семінарські	СРС	ІК	Всього

з.п.			кі заняття		Р	
Модуль 1 = 1,5 залікових кредитів (45 год.)						
ЗМ 1. Теоретичні основи фінансово-господарського контролю (Т. 1 – 4)						
Т. 1	Сутність і функції фінансово-господарського контролю			10	1	11
Т. 2	Система фінансово-господарського контролю та її основні елементи	1		10		11
Т. 3	Види та форми фінансово-господарського контролю			11		11
Т. 4	Метод і методичні прийоми фінансово-господарського контролю	1		10		11
Форма контролю: модульна контрольна робота (за рахунок семінарського заняття)			1			1
Всього по модулю 1		2	1	41	1	45
Модуль 2 = 1,5 залікових кредитів (45 год.)						
ЗМ 2. Організація фінансово-господарського контролю в Україні (Т. 5 – 9)						
Т. 5	Незалежний контроль, його характеристика та функції			8	1	9
Т. 6	Система внутрішньогосподарського контролю в Україні	1		7		8
Т. 7	Організація, планування та здійснення контролю в системі Державної аудиторської служби України			8		8
Т. 8	Організація, планування та здійснення контролю в системі Державної податкової служби України	1		8		9
Т. 9	Особливості здійснення фінансово-господарського контролю в галузях економіки			8		8
Форма контролю: модульна контрольна робота (за рахунок семінарського заняття)			1			1
Всього по модулю 2		2	1	39	1	43
Форма підсумкового контролю – залік			2			2
Разом годин з курсу		4	4	80	2	90

4. Перелік тем для самостійного опрацювання курсу
Змістовний модуль 1. Теоретичні основи фінансово-господарського контролю
1. Тема заняття
„Сутність і функції фінансово-господарського контролю”

Короткий опис, вступ до теми

Під час вивчення даної теми слід з'ясувати поняття контролю та його сутність, зміст фінансово-господарського контролю як важливої складової єдиної системи економічного контролю; розглянути мету, завдання, функції, предмет, об'єкти та суб'єкти фінансово-господарського контролю, його значення в процесі управління.

Поняття контролю та його сутність. Слово контроль має французьке походження: "controle" – перевірка або спостереження з метою перевірки. Французьке "controle" утворилося від латинських: "contra" – протидія, "role" – міра впливу. Тобто можна визначити зміст слова контроль як протидію чомусь небажаному.

В широкому розумінні: **контроль** – це сукупність процесів за допомогою яких забезпечується спостереження за керованим об'єктом з метою виявлення відхилень від встановлених параметрів і вжиття заходів з усунення та ліквідації негативних явищ.

Суть контролю полягає в тому, що суб'єкт управління здійснює облік і перевірку того, як об'єкт управління виконує його настанови. За допомогою контролю встановлюють причини і винних у відхиленнях від заданих параметрів з метою усунення цих відхилень і недопущення їх у майбутньому.

Мета контролю – об'єктивно вивчити фактичний стан справ у різних ланках суспільного і державного життя; виявити ті фактори та умови, які негативно впливають на процеси виконання прийнятих рішень, здійснення заходів і досягнення цілей.

Основне завдання контролю – виявити фактичний стан справ об'єкта контролю, порівняти його з нормативним відповідно до чинного законодавства, здійснити необхідний коригуючий вплив.

Значення контролю:

- утвердження законності, демократії в суспільстві;
- попередження правопорушень, зловживань;
- виявлення порушень, відхилень від правових норм чинного законодавства і обґрунтування для притягнення до відповідальності винних посадових осіб;
- захист і збереження власності.

Основні історичні віхи розвитку контролю. Історія розвитку людства свідчить про те, що контроль був притаманний усім суспільно-економічним формаціям. Звичайно, його суть, форми і соціально-економічна ефективність на різних ступенях суспільного розвитку були різними.

Перші вияви контролю відносяться до матріархату і патріархату, де родина, плем'я було головним виробничим осередком. Цей осередок базувався на суспільній власності на засоби виробництва і колективній праці.

На цьому етапі суспільного розвитку спочатку виник примітивний облік, недосконалої форми, як засіб контролю за кількістю заготовлених і спожитих продуктів. Такий контроль охоплював невелике коло господарських операцій з землею та худобою, заготівлею продуктів та їх споживанням і служив засобом регулювання виробництва і розподілу життєвих благ.

Контроль за розподілом благ в первісному суспільстві здійснювався на засадах демократизму. Однак відсутність товарно-грошових відносин давала можливість здійснювати тільки кількісний контроль простих господарських процесів.

За умов рабовласницького ладу, де основу виробничих відносин складають особиста власність рабовласників на засоби виробництва та рабів, все ширшого розвитку набуває обмін, виникає торгівля, з'являються гроші, створюється торговий і лихварський капітал. Відповідно до цього й контроль здійснюється вже не тільки за кількістю заготовлених і вироблених продуктів, а й за процесом розвитку торгівлі.

В такому суспільстві контроль перетворюється на засіб управління і сприяння експлуатації, він також оберігає приватну власність рабовласників. Тому особливого значення в цей період набув державний облік та контроль. Наприклад, в стародавньому Єгипті за 4 - 3 тисячі років до нашої ери облік здійснювався, передусім, при дворах фараонів.

Наступний етап розвитку контролю пов'язаний з феодальним устроєм суспільства. При цьому в перший період розвитку феодалізму досягнутий рівень обліку в рабовласницькому суспільстві був тимчасово втрачений.

Поступове відродження та розвиток контролю припадає на XI-XIII століття – період утворення великих світових торгових центрів (Венеції та Генуї). Надалі відбувається трансформація господарського обліку в бухгалтерський. Цьому сприяло піднесення товарного виробництва, розвиток внутрішньої та зовнішньої торгівлі, розвиток банківської діяльності (XIV-XVIII ст.). На цей період історії розвитку контролю також припадає підготовка перших спеціалістів, видання перших спеціалізованих книжок – італійця Луки Пачолі (1494 р.), голландців – Яна Імпіна (1543 р.) і Сімона ван Стевіна (1607 р.); Французів – Жака Саварі (1675 р.) і Мат'є де ла Порта (1712 р.) та ін. За часів феодалізму відбувається поділ контролю на зовнішній і внутрішній, набуває особливого значення контроль за розрахунками між купцями і банками, а також за наявністю і рухом торгового капіталу.

Надалі розвиток контролю здійснюється у напрямку прийняття спеціальних законів та норм стосовно обліку торгових і банківських операцій, різних видів господарської діяльності. Так, наприклад, на початок XVII століття (1621) в Росії було створено Спеціальний Наказ рахункових справ (міністерство). На нього покладался підрахунок державних доходів та витрат за книгами всіх інших центральних Наказів та установ, надавалося право вимагати звіти з виконання виданих асигнувань, вимагати пояснення до Звіту від посадових осіб та міст тощо.

Законодавчим актом, що регламентував порядок облікових записів та внутрішній контроль в торговельних підприємствах, був Військовий статут Петра I, виданий у 1716 р, в якому виділявся спеціальний розділ під назвою «Про купецькі книги і грамоти».

У XVIII ст. видається цілий ряд відомчих інструкцій про порядок ведення обліку та здійснення контролю в державних установах. З середини XIX століття до 50-х років XX століття відбувається диференціація та розвиток окремих напрямків досліджень, а саме: бухгалтерський облік, статистика. Пізніше застосовується системний та комплексний підхід до вивчення контролю, який як наука набуває сучасних рис.

Саме зміна форм власності, виробничих відносин та розвиток державності є основними важелями, під впливом яких і відбувався розвиток контролю.

Терміни та поняття

Господарський контроль – це контроль за законністю та ефективністю господарської діяльності підприємства, установи, організації.

Джерелами інформації при здійсненні фінансового контролю виступають дані фінансового обліку та фінансової звітності підприємства.

Економічний контроль — це сукупність економічних відносин, які виникають у системі взаємодії та управління продуктивними силами і виробничими процесами.

Загально-економічний контроль здійснюється на макроеко-номічному рівні та має такі об'єкти дослідження: програми економічного і соціально-го розвитку країни, регіону; динаміка ціноутворення; кон'юнктура ринку; використання ресурсів країни, регіону й інші великомасштабні національні програми.

Інформаційна функція полягає в тому, що одержана під час контролю інформація є підставою для прийняття відповідних рішень і проведення коригуючих дій, завдяки яким забезпечується нормальне функціонування об'єкта, що перевіряється.

Контроль – це сукупність процесів за допомогою яких забезпечується спостереження за керованим об'єктом з метою виявлення відхилень від встановлених параметрів і вжиття заходів з усунення та ліквідації негативних явищ.

Мета контролю – об'єктивно вивчити фактичний стан справ у різних ланках суспільного і державного життя; виявити ті фактори та умови, які негативно впливають на процеси виконання прийнятих рішень, здійснення заходів і досягнення цілей.

Мета фінансового контролю – встановлення правильності та законності фінансової діяльності господарюючого суб'єкта в частині створення, розподілу, перерозподілу та використання його фінансових ресурсів.

Метою господарського контролю є встановлення правильності та законності господарської діяльності, а також виявлення резервів підвищення її ефективності.

Метою фінансово-господарського контролю є сприяння раціональному використанню засобів і предметів праці, а також самої праці у підприємницькій діяльності для одержання максимального прибутку.

Мобілізуюча функція полягає в тому, що у процесі контролю виявляють не тільки недоліки, а й позитивні сторони діяльності, які як передовий досвід можуть стати надбанням інших суб'єктів господарювання.

Об'єктом господарського контролю є господарська діяльність господарюючого суб'єкта.

Об'єктом фінансового контролю є фінансова діяльність господарюючого суб'єкта.

Об'єктом фінансово-господарського контролю виступають різноманітні здійснені на підприємстві господарські і фінансові операції, факти, які формують певні господарські процеси та мають відповідне документальне відображення.

Основне завдання контролю – виявити фактичний стан справ об'єкта контролю, порівняти його з нормативним відповідно до чинного законодавства, здійснити необхідний коригуючий вплив.

Предмет фінансово-господарського контролю - активи окремого суб'єкта господарювання за тими чи іншими ознаками об'єднуються в економічно однорідні групи (необоротні, оборотні, залучені засоби, джерела їх формування тощо), кожна з яких і є самостійним предметом фінансово-господарського контролю.

Предметом господарського контролю є контроль господарських процесів і їх результатів, а також контроль окремих господарських операцій.

Предметом фінансового контролю є контроль усіх напрямів фінансової діяльності господарюючого суб'єкта: грошові кошти підприємства; розрахунки підприємства з контрагентами (покупцями, замовниками, постачальниками та підрядниками); розрахунки з оплати праці; розрахунки з бюджетом та державними цільовими фондами; фінансовий результат діяльності; операції з капіталом підприємства; операції по реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) тощо.

Призначення господарського контролю – сприяння розвитку економічних відносин, що виникають під час здійснення операційної діяльності суб'єктів господарювання

Призначення фінансового контролю – сприяння розвитку економічних відносин, що виникають під час руху грошових коштів, здійснення фінансової діяльності суб'єктів господарювання.

Профілактична функція полягає в тому, що у ринковому середовищі контролю підлягає вся господарсько-фінансова діяльність підприємства, що спонукає підприємців відповідально ставитися до виконання своїх обов'язків.

Складові економічного контролю – загально-економічний контроль, фінансовий контроль, господарський контроль.

Суб'єкти фінансово-господарського контролю – це зовнішні та внутрішні органи контролю. Кожній формі фінансово-господарського контролю відповідає окремий суб'єкт контролю.

Суть контролю полягає в тому, що суб'єкт управління здійснює облік і перевірку того, як об'єкт управління виконує його настанови. За допомогою контролю встановлюють причини і винних у відхиленнях від заданих параметрів з метою усунення цих відхилень і недопущення їх у майбутньому.

Фінансовий контроль – це контроль за законністю та правильністю розподілу й перерозподілу фінансових ресурсів в економічній сфері, а також контроль за законністю надання інформації про фінансовий стан підприємства в розрізі всіх передбачених показників.

Фінансово-господарський контроль – це контроль за фінансовими операціями та господарськими процесами з метою встановлення їх законності, правильності та доцільності; здійснюється в усіх галузях національної економіки в різних формах залежно від форми власності підконтрольного об'єкта.

Фінансово-господарський контроль – це контроль за фінансовими операціями та господарськими процесами з метою встановлення їх законності, правильності та доцільності, в усіх галузях національної економіки і в різних формах залежно від форми власності підконтрольного об'єкта.

Функції фінансово-господарського контролю: профілактична, інформаційна та мобілізуюча.

Перелік контрольних питань

1. Суть, мета, основне завдання та значення контролю.
2. Основні історичні віхи розвитку контролю.
3. Основні віхи розвитку контролюючих органів.
4. Діяльність міжнародної організації вищих органів фінансового контролю INTOSAI.
5. Лімська декларація.
6. Мексиканська декларація.
7. Економічний контроль: роль, значення, зміст, завдання та складові.
8. Об'єкт, предмет та джерела інформації фінансового контролю.
9. Форми фінансово-господарського контролю.
10. Господарський контроль: об'єкт та предмет.
11. Мета, завдання, суб'єкти, об'єкт та предмет фінансово-господарського контролю.
12. Функції фінансово-господарського контролю.

Перелік питань до самостійної роботи

1. Зміст фінансово-господарського контролю і завдання.
2. Форми фінансово-господарського контролю.
3. Державні контролюючі установи України.
4. Діяльність міжнародної організації INTOSAI.
5. Лімська декларація.
6. Мексиканська декларація.
7. Предмет фінансово-господарського контролю.
8. Об'єкти фінансово-господарського контролю.
9. Прості та складні об'єкти фінансово-господарського контролю.

Тестові завдання

1. Контроль – це сукупність процесів за допомогою яких забезпечується спостереження за:

- а) суб'єктом управління з метою виявлення відхилень від встановлених параметрів і вжиття заходів з усунення та ліквідації негативних явищ;
- б) політичними, економічними та соціальними процесами у суспільстві з метою їх аналітичної обробки;
- в) керованим об'єктом з метою виявлення відхилень від встановлених параметрів і вжиття заходів з усунення та ліквідації негативних явищ;
- г) всі попередні відповіді правильні.

2. Суть контролю полягає в тому, що:

- а) керівництво підприємства здійснює моніторинг фінансово-господарської діяльності;
- б) об'єкт управління здійснює облік і перевірку того, як суб'єкт управління виконує його настанови;
- в) керівництво підприємства аналізує показники фінансово-господарської діяльності;

г) суб'єкт управління здійснює облік і перевірку того, як об'єкт управління виконує його настанови.

3. В стародавньому Єгипті облік здійснювався:

- а) за 4-3 тисячі років до нашої ери;
- б) за 6-5 тисяч років до нашої ери;
- в) за 2 тисячі років до нашої ери;
- г) за тисячу років до нашої ери.

4. Перші згадки про рахункові відомства з'явилися:

- а) в Китаї майже 3 тис. років тому;
- б) в Єгипті майже 4 тис. років тому;
- в) в Греції майже 2 тис. років тому;
- г) в Римі понад тисячу років тому.

5. Складові економічного контролю:

- а) бухгалтерський контроль, господарський контроль, фінансовий контроль;
- б) загальноекономічний контроль, господарський контроль, фінансовий контроль;
- в) загальноекономічний контроль, правовий контроль, фінансовий контроль;
- г) загальноекономічний контроль, внутрішньогосподарський контроль, фінансовий контроль.

6. На державних підприємствах та в бюджетних установах фінансовий контроль здійснюється:

- а) у формі ревізії (інспектування);
- б) у формі незалежного аудиту.
- в) у формі податкового контролю.
- г) у формі внутрішнього контролю.

7. Активи, власний капітал та зобов'язання у процесі здійснення господарської діяльності знаходяться в постійному русі, кругообігу, який складається з трьох господарських процесів:

- а) процес виробництва; процес заготівлі; процес реалізації (збуту);
- б) процес постачання; процес виробництва; процес реалізації (збуту);
- в) процес збуту; процес виробництва; процес реалізації;
- г) процес виробництва; процес реалізації (збуту); процес зберігання.

8. Фінансово-господарський контроль виконує такі основні функції:

- а) мобілізуючу, інформаційну і захисну;
- б) фінансову, інформаційну і мобілізуючу;
- в) профілактичну, правову і мобілізуючу;
- г) профілактичну, інформаційну і мобілізуючу.

9. Суб'єкти фінансово-господарського контролю – це:

- а) підприємства та бюджетні організації;
- б) банки;
- в) господарські і фінансові операції;
- г) зовнішні та внутрішні органи контролю.

10. Предметом фінансово-господарського контролю є:

- а) гроші;
- б) контроль активів суб'єктів господарювання;
- в) господарські і фінансові операції;

г) підприємства та бюджетні організації.

Питання для самоперевірки

1. Суть, мета, основне завдання та значення контролю.
2. Які Ви знаєте основні історичні віхи розвитку контролю?
3. Які Ви знаєте основні віхи розвитку контролюючих органів?
4. Коли створено INTOSAI?
5. Діяльність міжнародної організації вищих органів фінансового контролю INTOSAI.
6. Лімська декларація. У якому році прийнята?
7. Мексиканська декларація. У якому році прийнята?
8. Економічний контроль: роль, значення, зміст, завдання та складові.
9. Об'єкт, предмет та джерела інформації фінансового контролю.
10. Які є форми фінансово-господарського контролю?
11. Господарський контроль: об'єкт та предмет.
12. Мета, завдання, суб'єкти, об'єкт та предмет фінансово-господарського контролю.
13. Функції фінансово-господарського контролю.
14. Зв'язок навчальної дисципліни “Теорія фінансово-господарського контролю” з іншими дисциплінами.

Літературні джерела: / 27, 28, 29, 30, 31, 38, 39, 40, 41, 42, 43/

2. Тема заняття

„Система фінансово-господарського контролю та її основні елементи”

Короткий опис, вступ до теми

Для того щоб досягнути систему фінансово-господарського контролю та її основні елементи, потрібно ознайомитися з поняттям системи фінансово-господарського контролю, вивчити складові цієї системи, взаємовідносини між елементами системи контролю, контрольний процес та його стадії, принципи організації та здійснення фінансово-господарського контролю.

Суть системи фінансово-господарського контролю в Україні. При створенні різних систем контролю, визначальним критерієм є об'єкт контролю. Включення до системи контролю об'єкта означає, що система повинна бути унікальною і створюватися для кожного конкретного об'єкта контролю. Надзвичайно важливим є також чітке визначення ролі і місця суб'єкта контролю. Роль суб'єкта контролю визначається тим, що об'єкт управління, що не знаходиться під контролем суб'єкта управління, стає некерованим і досягнення поставлених завдань практично стає неможливим.

Тому систему фінансового контролю можна уявляти як взаємопов'язану сукупність контролюючого суб'єкта, контрольних дій та контрольованого об'єкта.

І. Б. Стефанюк запропонував модель системи фінансово-господарського контролю, яка включає такі елементи:

- контролюючий суб'єкт (суб'єкт контролю) – це юридична чи фізична особа, яка спрямовує контрольні дії на власну діяльність або діяльність іншої фізичної чи юридичної особи (осіб), що перебувають в оточуючому господарському середовищі;

- контрольні дії – це операції порівняння (зіставлення) показників діяльності підконтрольного суб'єкта з певною нормою (нормами), здійснювані контролюючими суб'єктами з метою знаходження й блокування відхилень від цих норм;

- підконтрольний об'єкт (об'єкт контролю) – це фізична чи юридична особа, на певний вид діяльності якої спрямовуються контрольні дії;

- предмет контролю – це конкретний вид діяльності (певні фінансово-господарські операції) підконтрольного суб'єкта, на які спрямовуються контрольні дії контролюючого суб'єкта.

Система фінансово-господарського контролю в Україні складається з таких елементів: суб'єкт контролю (хто контролює); об'єкт контролю (кого контролюють); предмет контролю (що контролюють), принципи контролю; методи контролю; процес контролю; прийняття рішень за результатами контролю.

Суб'єктами фінансово-господарського контролю є:

- органи державної влади, яка відповідно до конституційних положень поділяється на законодавчу, виконавчу, судову;
- незалежні аудиторські фірми;
- громадські організації, партії;
- власники.

Система органів, які контролюють фінансово-господарську діяльність в Україні, досить численна та різноманітна. Ця система, як і вся економіка країни, перебуває сьогодні в процесі реформування та становлення. Дати характеристику діяльності усіх органів контролю в рамках даної теми немає можливості. Функції ж основних з них будуть розглянуті у темі 6.

Більшість органів контролю є державними організаціями. Державний економічний контроль здійснюють органи загальної та спеціальної компетенції за фінансово-господарською діяльністю не підлеглих їм підприємств. Згідно з чинним законодавством, органи, що контролюють окремі сторони діяльності підприємства, виконують повноваження тільки в межах своєї компетенції, яка визначається нормативно-правовими актами України. Підприємства мають право не виконувати вимоги цих органів, якщо ці вимоги виходять за межі їх повноважень.

Такими контролюючими державними органами в Україні є:

- Верховна Рада України та місцеві органи самоврядування;
- Президент України та його адміністрація;
- Кабінет Міністрів України і місцеві державні адміністрації;
- правоохоронні органи (Міністерство юстиції та Міністерство внутрішніх справ, прокуратура, суд і арбітражний суд);
- державні спеціалізовані служби (Державна аудиторська служба, Державна податкова служба, Державна казначейська служба, Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, Фонд державного майна та ін.);
- органи фінансово-кредитної системи (Національний банк України та комерційні банки).

Основні принципи розподілу повноважень різних гілок державної влади закріплені у Конституції України та прийнятих на її основі законах, які уточнюють функції окремих державних органів, у тому числі і контрольні. Питання про відповідність прийнятих законів та інших нормативно-правових актів Конституції України вирішує Конституційний Суд України.

Як вже зазначалося, важливим елементом системи контролю є об'єкт контролю. У сфері державних фінансів об'єктом контролю виступають процеси формування і використання фінансових ресурсів державного сектору.

Зміна контролюючої системи під впливом сучасних соціально-економічних трансформацій безпосереднім чином торкнулася об'єктів фінансово-господарського контролю у напрямі їх суттєвого ускладнення. Становлення ринкових відносин в Україні супроводжується появою підприємств різних форм власності, зміною джерел фінансових ресурсів, їх складу та структури, принципів їх використання, а також принципів кредитування, ціноутворення, грошових розрахунків. В цих умовах з'явилося багато нових об'єктів фінансово-господарського контролю, які потребують належної уваги з боку держави.

Разом з тим запровадження принципово нових економічних відносин суттєво обмежує вплив фінансово-господарського контролю на соціально-економічні процеси, а також і на підконтрольні об'єкти порівняно з тим, яким він був за умов адміністративно-командної економіки. Так, розвиток ринкових відносин суттєво обмежує охоплення фінансово-господарським контролем таких підконтрольних об'єктів, як процеси формування і використання фінансових ресурсів підприємств, організацій недержавної форми власності. Держава

не втручається у формування доходів і їх розподіл та витрачання на приватизованих підприємствах чи інших нових економічних утвореннях.

Враховуючи, що одним із головних завдань контролюючих органів є здійснення контролю за збереженням грошових коштів і матеріальних цінностей, контролером при проведенні перевірки підприємства чи організації необхідно з'ясувати:

- скільки і яких рахунків відкрито в установах банку, ретельно перевірити касу, касові і банківські операції, при необхідності звірити в установах банків їх виписки, окремі грошові та інші документи, які знаходяться на підприємстві, з такими ж документами в установах банку і переконатись у їх ідентичності і достовірності;

- стан розрахунків за відпущену продукцію (надані послуги тощо), звернувши особливу увагу на дебіторську заборгованість із тривалим строком її утворення, за якою недостатньо вживались заходи щодо погашення, а також на товари (продукцію), які тривалий час перебувають у дорозі, товари відвантажені, але не оплачені в строк, товари на відповідальному зберіганні, ретельно вивчити суми дебіторської заборгованості, за якою минули строки позову і суми якої списані на збитки, чи вживались заходи щодо стягнення цієї заборгованості;

- правильність списання сировини на виготовлення продукції, а також норм втрат готової продукції при транспортуванні і зберіганні; у разі необхідності провести контрольний запуск сировини у виробництво за участю спеціалістів;

- повноту оприбуткування виготовленої продукції, чи не виготовлялась продукція, прихована від обліку;

- наявність договорів про матеріальну відповідальність з матеріально відповідальними особами;

- дотримання діючих положень щодо проведення інвентаризації грошових коштів і матеріальних цінностей та регулювання інвентаризаційних різниць, якість проведених на підприємстві інвентаризацій, у разі необхідності – організувати проведення інвентаризації (повної чи за окремими найменуваннями) товарів, матеріалів, готової продукції тощо; чи не допускалось перекриття недостач у одних матеріально відповідальних осіб лишками в інших;

- наявність заборгованості внаслідок недостач, розтрат і крадіжок, яка рахується на бухгалтерському обліку підприємства, причини їх утворення, які вживались заходи щодо відшкодування цієї заборгованості;

- зовнішньоекономічну діяльність підприємства; обсяг експортних та імпорتنих операцій за відповідний період, у тому числі бартерних; правильність застосування цін і тарифів при здійсненні цих операцій, своєчасність розрахунків за ними, чи не допустило керівництво підприємства незаконного відкриття валютних рахунків за кордоном, утримання на них валюти, прихованої від обліку; а також чи не вжито заходів щодо повернення з-за кордону сум валюти, яка тривалий час не була повернута в Україну;

- правильність відображення фінансових результатів в обліку, своєчасність, повноту і правильність перерахування до бюджету належних йому платежів, правильність ведення і достовірність бухгалтерського обліку і звітності. Стан бухгалтерського обліку потрібно перевіряти на всіх етапах перевірки, тобто при перевірці кожного без винятку питання накопичувати та узагальнювати виявлені недоліки для ґрунтовного висвітлення їх в акті перевірки.

Залежно від мети, перевірці підлягають й інші напрями фінансово-господарської діяльності підприємства чи організації в частині дотримання чинних нормативних актів.

Важливу роль у забезпеченні дійового фінансово-господарського контролю відіграє методика контролю, яка являє собою сукупність методів контролю, що використовуються у певному конкретному випадку. Необхідно правильно вибирати методичний інструментарій контролю, враховувати його адекватність предмету контролю, об'єктивність, надійність, орієнтацію на комплексність, оперативність і якість контролю. Детальніше методика фінансово-господарського контролю буде розглянута в темі 4.

Наступним елементом системи фінансово-господарського контролю є процес контролю. Процес контролю — це діяльність суб'єктів контролю, спрямована на гарантоване досягнення

найефективнішими засобами поставленої мети шляхом реалізації певних завдань контролю і застосування відповідних принципів, методів контролю.

Існують різні підходи до виділення стадій процесу контролю, наприклад, а) встановлення параметрів, норм функціонування, оцінка відхилень від встановлених параметрів і норм; б) встановлення стандартів контролю, оцінка його ефективності та здійснення коригуючих дій. Детальніше етапи процесу контролю будуть розглянуті в наступному підрозділі 2.4 цієї теми.

Для подальшого розвитку і вдосконалення системи фінансово-господарського контролю слід передбачити:

- прийняття низки законодавчих і нормативно-правових актів, що регулюватимуть організаційну побудову системи фінансово-господарського контролю, її функціонування і розвитку;
- забезпечення ефективного формування і використання фінансових ресурсів державного сектору економіки і досягнення на цій основі економічного зростання;
- формування координаційних інститутів у складі системи фінансово-господарського контролю для встановлення ефективної взаємодії між суб'єктами контролю, що запобігатиме виникненню неконтрольованих частин фінансової сфери, а також паралелізму і дублювання при здійсненні контролю.
- чітке окреслення підконтрольних об'єктів та забезпечення повного їх охоплення контролем;
- розроблення і затвердження державних стандартів, що врегульовують здійснення фінансово-господарського контролю в різних секторах економіки;
- урізноманітнення форм, видів фінансово-господарського контролю, впровадження новітніх методик здійснення фінансово-господарського контролю.

Нормативно-правове регулювання фінансово-господарського контролю в Україні. Правове регулювання вносить порядок у відносини контролю, визначає поведінку контролюючих органів, межі їх повноважень, завдання, обсяг та зміст дій, окреслює права, обов'язки, встановлює відповідальність як суб'єктів контролю, так і об'єктів контролю.

За допомогою правового регулювання вирішуються такі завдання:

- затвердження системи органів фінансово-господарського контролю, визначення їх завдань і повноважень;
- раціональний розподіл функції контролю між органами і посадовими особами, що забезпечує різнобічну перевірку фінансово-господарської діяльності на основі єдиних принципів;
- встановлення стабільного порядку проведення контролю, що забезпечує його об'єктивність, достовірність, організованість, узгодженість дій, ефективність;
- створення системи організаційно-правових гарантій правильного і своєчасного здійснення контролю, виконання приписів контролюючих органів, дотримання прав підконтрольних органів і осіб.

Незважаючи на суттєві позитивні зрушення, система законодавчого і нормативно-правового регулювання фінансово-господарського контролю в Україні знаходиться на стадії формування. Наразі фінансово-господарський контроль в Україні регулюється низкою законодавчих і нормативних актів різного рівня (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

**Рівні нормативно-правового регулювання
фінансово-господарського контролю в Україні**

Рівні регулювання	Вид правових документів	Сфера дії
I	Конституція України	закріплення правових основ функціонування системи фінансово-господарського контролю на

		підставі законодавчого оформлення відносин власності, нормативне забезпечення єдності правового поля у сфері фінансово-господарського контролю, а також статусу і функцій окремих контролюючих органів
II	Бюджетний, Податковий та ін. кодекси України, Закони України, Укази Президента України, документи Кабінету міністрів України	визначення правових засад діяльності органів фінансово-господарського контролю, загальних питань її регулювання, які поширюються на усіх суб'єктів контролю і стосуються їх повноважень, прав, обов'язків щодо здійснення контрольних заходів
III	Регулятивні документи державних органів контролю, спеціалізованих громадських та професійних об'єднань, міжнародних організацій	встановлення загальних правил, процедур і методики проведення контрольних заходів, які також є підставою для оцінки ефективності функціонування органів фінансово-господарського контролю, роботи їх окремих працівників під час виконання контрольних завдань
IV	Внутрішні документи органів контролю (статути, накази, розпорядження, інструкції, плани та ін.)	визначення порядку організації та здійснення фінансово-господарського контролю конкретних контролюючих органів, їх служб та окремих працівників відповідно до поставлених завдань і передбачених посадових обов'язків

Необхідність фінансово-господарського контролю, його сутність і значення визначаються державним устроєм України та Конституцією України.

Зокрема, у Конституції закріплені такі норми:

1) принципи положення, які стосуються відносин власності в нашій країні, викладені в статтях 13, 41, 116, а саме: від імені українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування; власність зобов'язує, власність не повинна використовуватись на шкоду людині і суспільству; держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки; усі суб'єкти права власності рівні перед законом; кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності; право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом; ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності; право приватної власності є непорушним; Кабінет Міністрів України забезпечує рівні умови розвитку всіх форм власності, здійснює управління об'єктами державної власності;

2) кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку та розмірах, встановлених законом (стаття 67);

3) затвердження Державного бюджету України та внесення змін до нього; контроль за виконанням Державного бюджету України, прийняття рішення щодо звіту про його виконання – це компетенція Верховної Ради України (стаття 85), а також контроль за діяльністю Кабінету Міністрів України (стаття 85);

4) контроль за використанням коштів Державного бюджету України від імені Верховної Ради України здійснює Рахункова палата України (стаття 98);

5) Кабінет Міністрів України забезпечує виконання затвердженого Верховною Радою України Державного бюджету України і подає відповідний звіт (стаття 116);

6) територіальні громади села, селища, міста безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування управляють майном, що є в комунальній власності; затверджують програми соціально-економічного та культурного розвитку і контролюють їх

виконання; затверджують бюджети відповідних адміністративно-територіальних одиниць і контролюють їх виконання; встановлюють місцеві податки і збори відповідно до закону; забезпечують проведення місцевих референдумів та реалізацію їх результатів; утворюють, реорганізують та ліквідовують комунальні підприємства, організації і установи, а також здійснюють контроль за їх діяльністю; вирішують інші питання місцевого значення, віднесені законом до їхньої компетенції (стаття 143).

Закони й інші правові акти розвивають і деталізують конституційні принципи та положення щодо здійснення фінансово-господарського контролю в Україні. Вони формують правові засади його функціонування, місце контролю в управлінні економікою мікро- та макrorівнів, статус, функції, загальні питання діяльності і повноваження органів фінансово-господарського контролю, котрі є обов'язковими для виконання усіма суб'єктами економічних відносин.

До основних нормативно-правових актів цього рівня відносяться документи, що затверджені Верховною Радою України, Президентом України, Кабінетом Міністрів України та іншими органами контролю загальної компетенції:

- Бюджетний Кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI; Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI;

- Закони України: “Про Рахункову палату” від 02.07.2015 № 576-VIII, “Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні” від 26.01.1993 № 2940-XII, “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності” від 05.04.2007 № 877-V, “Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність” від 21.12.2017 р. № 2258-VIII, “Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні” від 30.10.1996 р. № 448/96, “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999 № 996-XIV, “Про Національний банк України” від 20.05.1999 № 679-XIV, “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21.05.1997 № 280/97-ВР та ін.;

- Постанови Кабінету Міністрів України: “Про Положення про Державну аудиторську службу України” від 03.02.2016 № 43, “Про Положення про Державну казначейську службу України” від 15.04.2015 № 215, “Про Положення про Державну фіскальну службу України” від 21.05.2014 № 236 та інші.

Нормативно-правове регулювання фінансово-господарського контролю в Україні на третьому рівні відноситься до компетенції органів контролю, уповноважених на його здійснення. На цьому рівні встановлюються загальні правила, процедури і методики проведення контрольних заходів, які є підставою для оцінки ефективності функціонування підрозділів органів контролю та діяльності їх працівників під час виконання своїх обов'язків та реалізації повноважень. Сюди також відносяться нормативні документи професійних та громадських організацій з питань фінансово-господарського контролю.

Більша частина документів, що регулюють ці питання, розробляється і впроваджується Рахунковою палатою України і Державною аудиторською службою України з метою визначення загальних правил та процедур проведення перевірок (аудиту) законності, ефективності та доцільності на підконтрольних об'єктах. Незалежний фінансово-господарський контроль в Україні регулюється Аудиторською палатою України. Організація і здійснення внутрішнього фінансово-господарського контролю належить до компетенції власника, однак є міжнародні і національні професійні організації, що розробляють відповідні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту, дотримання яких є бажаним.

Четвертий рівень нормативно-правового регулювання фінансово-господарського контролю формується за рахунок внутрішньої документації органів контролю, наказів, розпоряджень, інструкцій, планів тощо, де насамперед враховується специфіка і завдання діяльності кожного окремого суб'єкта контролю.

Терміни та поняття

Всеосяжність – поширення контролю на всі сфери суспільної діяльності та на всю систему господарювання.

Гласність – результати контролю доводяться до відома підприємства, яке перевірялося, вищих органів управління, а у необхідних випадках – до засобів масової інформації. При цьому потрібно коректно дотримуватися принципів конфіденційності та збереження комерційної таємниці.

Економічність – здійснення контролю з найменшими затратами праці та коштів.

Ефективність та дієвість – своєчасне виявлення порушень та оперативне забезпечення їх виправлення.

Ефективність фінансово-господарського контролю – досить складне поняття, що характеризується різними критеріями, оцінюється рядом показників, на формування яких впливають різноманітні соціальні, економічні, правові та інші фактори, це досягнення не будь-якого позитивного результату, а тільки такого, який є наслідком контролю.

Законність – контролюючі органи повинні діяти відповідно до норм законів, забезпечуючи охорону інтересів суспільства і громадян.

Конкретність – перевірка конкретних явищ і подій.

Контрольні дії – це операції порівняння (зіставлення) показників діяльності підконтрольного суб'єкта з певною нормою (нормами), здійснювані контролюючими суб'єктами з метою знаходження й блокування відхилень від цих норм.

Контролюючий суб'єкт (суб'єкт контролю) – це юридична чи фізична особа, яка спрямовує контрольні дії на власну діяльність або діяльність іншої фізичної чи юридичної особи (осіб), що перебувають в оточуючому господарському середовищі.

Науковість – при проведенні контролю застосування досягнень науки і техніки та передового досвіду.

Незалежність – неприпустимість будь-якого силового, матеріального та морального впливу на суб'єкт контролю.

Об'єктивність – правдиве, повне й об'єктивне проведення контролю і подання його результатів.

Підконтрольний об'єкт (об'єкт контролю) – це фізична чи юридична особа, на певний вид діяльності якої спрямовуються контрольні дії.

Плановість – порядок, строки, обсяги перевірки плануються.

Повнота – детальне вивчення всіх фактів, що мають відношення до об'єкта контролю.

Предмет контролю – це конкретний вид діяльності (певні фінансово-господарські операції) підконтрольного суб'єкта, на які спрямовуються контрольні дії контролюючого суб'єкта.

Процес контролю — це діяльність суб'єктів контролю, спрямована на гарантоване досягнення найефективнішими засобами поставленої мети шляхом реалізації певних завдань контролю і застосування відповідних принципів, методів контролю.

Раптовість – контроль здійснюється раптово, що підвищує його ефективність.

Регулярність – контроль здійснюється постійно, безперервно, відповідно до характеру і властивості діяльності.

Система фінансово-господарського контролю в Україні складається з таких елементів: суб'єкт контролю (хто контролює); об'єкт контролю (кого контролюють); предмет контролю (що контролюють), принципи контролю; методи контролю; процес контролю; прийняття рішень за результатами контролю.

Системність – при проведенні контролю розглядаються всі сторони його об'єкта.

Перелік контрольних питань

1. Система фінансово-господарського контролю в Україні та її елементи.
2. Система органів, які контролюють фінансово-господарську діяльність в Україні.
Загальний та спеціалізований контроль.
3. Нормативно-правове регулювання фінансово-господарського контролю в Україні.
4. Основні фактори організації та проведення фінансово-господарського контролю.
5. Основні принципи фінансово-господарського контролю.
6. Контрольний процес та його стадії.

7. Організація і проведення фінансово-господарського контролю в комп'ютерному середовищі.
8. Організація контролю на підприємствах, що ведуть комп'ютеризований облік.
9. Ефективність фінансово-господарського контролю та шляхи його удосконалення.
10. Критерії оцінки ефективності фінансово-господарського контролю.

Перелік питань до самостійної роботи

1. Детальна характеристика елементів фінансово-господарського контролю в Україні.
2. Система органів, які контролюють фінансово-господарську діяльність в Україні.
3. Сучасний стан та недоліки нормативно-правового регулювання фінансово-господарського контролю в Україні.
4. Стадії контрольного процесу та їх характеристика.
5. Комп'ютерні інформаційні системи та їх значення для організації діяльності суб'єктів контролю.

Тестові завдання

1. Суб'єктами фінансово-господарського контролю є:
  - а) органи державної влади;
  - б) незалежні аудиторські фірми;
  - в) власники;
  - г) всі відповіді правильні.

2. Контролюючими державними органами в Україні є:
  - а) Верховна Рада України та Президент України;
  - б) Кабінет Міністрів України і місцеві державні адміністрації;
  - в) державні спеціалізовані служби;
  - г) всі відповіді правильні.

3. Відповідно до методики проведення комплексної перевірки, контрольний процес складається з наступних етапів:
  - а) організація і підготовка; проведення перевірки; оформлення результатів; прийняття рішення за результатами перевірки; організація контролю за виконанням рішень;
  - б) інвентаризація; проведення перевірки; оформлення результатів; прийняття рішення за результатами перевірки; організація контролю за виконанням рішень;
  - в) організація і підготовка; проведення перевірки; ревізія; прийняття рішення за результатами перевірки; організація контролю за виконанням рішень;
  - г) організація і підготовка; проведення перевірки; інспектування; прийняття рішення за результатами перевірки; організація контролю за виконанням рішень.

4. За результатами документальної перевірки складається акт, який містить наступні частини:
  - а) загальні відомості; виробничо-фінансова діяльність; бухгалтерський облік і звітність;
  - б) загальні відомості; виробничо-фінансова діяльність; бухгалтерський облік, аналіз та аудит;
  - в) вступ; виробничо-фінансова діяльність; економічний аналіз;
  - г) загальні відомості; виробничо-фінансова діяльність; висновки.

5. Приховування в обліку валютних та інших доходів, відсутність бухгалтерського обліку або ведення його з порушеннями, внесення неправдивих даних до фінансової звітності, неподання фінансової звітності, перешкоджання працівникам органу державного контролю у проведенні ревізій та перевірок – караються накладенням штрафу:
  - а) від 8 до 15 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
  - б) від 80 до 150 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
  - в) від 18 до 25 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
  - г) від 16 до 30 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

6. Для ефективної організації роботи контролера необхідно створити автоматизоване робоче місце, що передбачає наявність:

- а) комп'ютера й інших технічних пристроїв; програмного забезпечення; довідкової бази нормативних документів;
- б) комп'ютера й інших технічних пристроїв; спеціального дозволу; довідкової бази нормативних документів;
- в) комп'ютера; кондиціонера; довідкової бази нормативних документів;
- г) комп'ютера й інших технічних пристроїв; програмного забезпечення; особистої охорони.

7. Критерії ефективності фінансово-господарського контролю:

- а) економічність; об'єктивність; соціальний критерій;
- б) економічність; якість та результативність; соціальний критерій;
- в) економічність; якість та результативність; прибутковість;
- г) економічність; якість та результативність; законність.

8. Система фінансово-господарського контролю в Україні складається з таких елементів:

- а) суб'єкт контролю; об'єкт контролю; предмет контролю, принципи контролю; методи контролю; процес контролю; прийняття рішень за результатами контролю;
- б) суб'єкт контролю; об'єкт контролю; предмет контролю;
- в) суб'єкт контролю; об'єкт контролю; предмет контролю, принципи контролю; законодавство; прийняття рішень за результатами контролю;
- г) суб'єкт контролю; об'єкт контролю; предмет контролю, органи державної влади та місцевого самоврядування; методи контролю; процес контролю; прийняття рішень за результатами контролю.

9. Державні спеціалізовані служби, які здійснюють фінансово-господарський контроль:

- а) Державна аудиторська служба, Державна податкова служба, Державна казначейська служба;
- б) Державна податкова служба, Фонд державного майна, Державна аудиторська служба;
- в) Державна аудиторська служба, Державна пожежна служба, Державна казначейська служба;
- г) Державна аудиторська служба, Державна податкова служба, Державна санітарна служба.

10. Тривалість підготовки до перевірки – не більше:

- а) 2 днів;
- б) 1 місяця;
- в) 10 днів;
- г) 1 тижня.

Питання для самоперевірки

1. Що являє собою система фінансово-господарського контролю в Україні та які її елементи?
2. Перерахуйте органи загального контролю, які контролюють фінансово-господарську діяльність в Україні.
3. Які органи здійснюють спеціалізований контроль в Україні?
4. Нормативно-правове регулювання фінансово-господарського контролю в Україні.
5. Назвати основні фактори організації та проведення фінансово-господарського контролю.
6. Які принципи фінансово-господарського контролю?
7. Перерахувати та охарактеризувати стадії контрольного процесу.
8. Організація і проведення фінансово-господарського контролю в комп'ютерному середовищі.
9. Організація контролю на підприємствах, що ведуть комп'ютеризований облік.
10. В чому полягає ефективність фінансово-господарського контролю та які шляхи її підвищення?
11. Які є критерії оцінки ефективності фінансово-господарського контролю?

Літературні джерела: / 28, 29, 30, 31, 38, 41, 42/

3. Тема заняття „Види та форми фінансово-господарського контролю”

Короткий опис, вступ до теми

Для проведення якісного фінансово-господарського контролю потрібно детально вивчити класифікаційні ознаки його видів, основні та спеціалізовані разові форми здійснення контролю різними суб'єктами фінансово-господарського контролю.

Суб'єкти контролю в Україні та їх функції. Відповідно до чинного законодавства фінансово-господарський контроль за суб'єктами господарювання і власності в Україні поділяється на державний, муніципальний, незалежний і контроль власника.

Державний контроль здійснюють органи державної влади та управління: Рахункова палата України; Державна податкова служба України; Державна аудиторська служба України; Державна казначейська служба України, Фонд державного майна України; Міністерство економічного розвитку і торгівлі України; Міністерство фінансів України; Міністерство праці та соціальної політики України; Державний служба статистики України; Антимонопольний комітет України; Національний банк України.

Спеціалізовані органи контролю: Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужба), Національна поліція України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій та інші.

Муніципальний контроль здійснюють місцеві Ради народних депутатів та їх комісії, відповідно до законодавства про місцеві ради та органи місцевого самоврядування. Комісії місцевих рад контролюють виконання планів соціального розвитку і бюджетів регіонів, стан обліку і звітності на підприємствах, в організаціях та установах, які є комунальною власністю.

Незалежний контроль – аудиторський – організовується на госпрозрахункових засадах. Суб'єктами незалежного контролю є аудитори та аудиторські фірми, які на договірних платних засадах перевіряють достовірність звітних даних, стан бухгалтерського обліку, надають консультаційні послуги. Аудиторський (зовнішній) контроль призначений для об'єктів недержавної форми власності.

Контроль власника: відомчий (міністерства, відомства, концерни, асоціації, акціонерні виробничі об'єднання) і внутрішньогосподарський (власники підприємств, бухгалтерська і фінансово-економічна служба підприємств).

Рахункова палата України, створена відповідно до Конституції України, організовує і здійснює контроль:

- за своєчасним виконання дохідної та видаткової частини Державного бюджету України, витрачанням бюджетних коштів;
- за утворенням і погашенням внутрішнього і зовнішнього боргу України, визначає ефективність і доцільність видатків державних коштів, валютних та кредитно-фінансових ресурсів;
- за фінансуванням загальнодержавних програм економічного, науковотехнічного спеціального і національно-культурного розвитку, охорони довкілля, використання об'єктів права державної власності, які не підлягають приватизації;
- за додержанням законності щодо надання Україною позик, економічної та іншої допомоги іноземним державам, міжнародним організаціям;
- за використанням іноземних кредитів;
- за законністю та своєчасністю руху коштів Державного бюджету України й позабюджетних фондів в установах Національного банку України;
- за грошовою емісією, використанням золотого запасу, дорогоцінних металів тощо.

Державна податкова служба України та її органи на місцях контролюють додержання законодавства про податки, правильність обчислення і своєчасність внесення до бюджету податків, інших платежів.

Державна аудиторська служба України та її органи на місцях контролюють дотримання фінансової дисципліни, правильність і законність витрачання коштів із державного бюджету суб'єктами господарювання незалежно від форм власності.

Державна казначейська служба України і її підрозділи в регіонах контролюють витрачання коштів державного бюджету установами і організаціями відповідно до їхніх кошторисів.

Фонд державного майна України (далі – Фонд) здійснює державну політику щодо приватизації державного майна, виступає орендодавцем майнових комплексів, що є загальнодержавною власністю. У своїй діяльності Фонд підпорядкований і підзвітний Верховній Раді України. В Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, в інших містах і районах України Фонд створює регіональні відділення.

Основними функціями Фонду є реалізація прав на розпорядження майном державних підприємств у процесі приватизації, створення спільних підприємств, укладання договорів з посередниками щодо організації підготовки до приватизації та продажу об'єктів приватизації і видача ліцензій посередникам; вжиття заходів щодо залучення іноземних інвесторів до процесу приватизації, проведення інвентаризацій загальнодержавного майна; здійснення аудиторських перевірок ефективності його використання тощо.

Міністерство економічного розвитку і торгівлі України контролює виконання планів економічного і соціального розвитку країни, затверджених Верховною Радою України, виявляє відхилення від доведених завдань і вживає заходи щодо попередження їх.

Міністерство фінансів України та його місцеві органи здійснюють контроль за своєчасним виконанням державного бюджету, затвердженого Верховною Радою України, надходженням коштів та їх видатками і цільовим витрачанням.

Міністерство праці та соціальної політики України контролює дотримання законодавства з питань праці та заробітної плати в галузях національної економіки, тарифних угод з оплати праці, розробляє і затверджує нормативні документи з питань регулювання зайнятості населення тощо.

Державна служба статистики України контролює за даними звітності збалансованість ринку товарів, наявність товарних, матеріальних, трудових та інших ресурсів, здійснює вибіркові контрольні переписи ресурсів, перевіряє забезпечення достовірності державної звітності.

Антимонопольний комітет України запобігає утворенню монопольного становища на ринку підприємств, що обмежує конкуренцію певного товару та призводить до порушення ринкових відносин у виробництві й реалізації окремих видів товарів, до недоброякісної конкуренції в підприємницькій діяльності.

Національний банк України відповідно до Закону України "Про банки і банківську діяльність" та згідно зі статутом контролює наявність грошей в обігу, використання кредитів за цільовим призначенням, дотримання касової дисципліни, правил розрахунків, правильність витрачання коштів з бюджету, здійснює емісію грошей, контролює діяльність комерційних банків шляхом проведення перевірок і ревізій, видає інструкції, положення з касових, кредитних і валютних операцій тощо.

Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужба) та її органи на місцях здійснюють державний контроль за дотриманням підприємствами і громадянами законодавства про захист прав споживачів, інших нормативних актів з питань торгівлі та надання послуг населенню, здійснює перевірку безпосередньо на підприємствах промисловості, торгівлі, громадського харчування.

Національна поліція України здійснює контроль за дотриманням законодавства і нормативних актів всіма громадянами України. Вона також перевіряє дотримання власниками транспортних засобів і водіями правил дорожнього руху на шляхах України.

Державна служба України з надзвичайних ситуацій контролює дотримання антипожежних правил підприємцями і населенням, вживає профілактичні заходи щодо

запобігання пожежам та іншим надзвичайним ситуаціям, а в разі їх виникнення – здійснює їх ліквідацію.

Муніципальний економічний контроль здійснюється відповідно до Закону України "Про місцеві Ради народних депутатів та місцеве регіональне самоврядування" за дотриманням проектів будівництва об'єктів житлово-комунального господарства. Комісії з питань планування, бюджету та фінансів здійснюють контроль за виконанням планів та програм економічного і соціального розвитку й бюджету.

Незалежний аудиторський контроль (зовнішній) на договірних платних засадах перевіряє достовірність звітних даних, балансів і водночас надає консультаційні послуги з питань обліку, фінансів, економіки тощо. Такий контроль призначений здебільшого для об'єктів недержавного сектору економіки.

Відомчий контроль здійснюється контрольно-ревізійними підрозділами міністерств і відомств, що фінансуються за рахунок бюджету, підпорядковується як вищому органу державного фінансового контролю, так і відповідному міністерству чи відомству. Його основна функція – детальний контроль за правильністю витрачання бюджетних коштів. На відомчий фінансовий контроль відповідно до чинного законодавства покладений обов'язок періодичного проведення ревізій фінансово-господарської діяльності підлеглих відомству чи міністерству підприємств.

Внутрішньогосподарський фінансовий контроль здійснюється власниками, бухгалтерськими, фінансовими та іншими функціональними службами підприємств.

Терміни та поняття

Автоматизований контроль проводиться з використанням комп'ютерної техніки та інформаційних технологій.

Бюджетний контроль – контроль за операціями бюджетного процесу на всіх його стадіях.

Вибірковий контроль - передбачає вивчення не всіх, а лише певної частини документів, що відбираються на підставі науково обґрунтованої схеми, за той чи інший період часу (квартал, місяць, окремі дні).

Відомчий контроль проводиться певним відомством на підпорядкованому об'єкті.

Внутрішній контроль – незалежна діяльність з перевірки та оцінки роботи суб'єкта господарювання.

Внутрішній контроль здійснюється органами внутрішнього контролю (головним бухгалтером підприємства, ревізійною комісією, спостережною радою тощо).

Державний аудит – перевірка та аналіз фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку та достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю.

Державний контроль здійснюється державними контролюючими органами.

Документальний контроль полягає у встановленні суті та достовірності господарської операції за даними первинної документації, облікових регістрів і звітності, у яких вона знайшла відображення в бухгалтерському, оперативному й статистичному обліку.

Економічний аналіз – спосіб виявлення впливу факторів на результати діяльності підприємства.

Зовнішній контроль здійснюється суб'єктами контролю, які не входять до складу структурного підрозділу підприємства, діяльність якого контролюється.

Казначейський контроль – контроль виконання бюджетів у процесі затвердження бюджетних призначень, розподілу та доведення бюджетних асигнувань, прийняття бюджетних і фінансових зобов'язань до отримання товарів і послуг та здійснення платежу з бюджетних рахунків.

Комбінований контроль – передбачає, що одна частина документів та інформації вивчається суцільно, а інша – вибірково способом.

Контроль власника проводиться власником на власному підприємстві.

Контроль та аудит у банках – контроль схоронності грошової маси, дотримання нормативно-правового регулювання в діяльності банку, його економічної стабільності, попередження негативних ризиків і банкрутства.

Наскрізний контроль - проводиться одночасно на декількох підприємствах, що входять до складу однієї асоціації (об'єднання).

Наступний (ретроспективний) контроль здійснюється після завершення господарських операцій по закінченні визначеного звітного періоду.

Незалежний аудит – незалежна перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів.

Незалежний контроль проводиться незалежними приватними суб'єктами контролю.

Обстеження – ознайомлення зі станом підконтрольного об'єкта на місці, зокрема, зі станом складського господарства, використанням виробничих потужностей, охороною праці й технікою безпеки.

Періодичний контроль здійснюється через певні проміжки часу, повторюється час від часу.

Перманентний контроль – контроль, що триває безперервно, постійно.

Повний контроль - охоплює всі сторони діяльності господарюючого суб'єкта, що вивчається, всі ділянки його роботи та види здійснених операцій.

Податковий контроль – огляд і дослідження документації певного підприємства на предмет правильного та своєчасного нарахування і сплати податкових платежів.

Попередній контроль здійснюється до виконання господарської операції з метою запобігання незаконним діям, неефективному використанню коштів і прийняттю необґрунтованих рішень.

Поточний (оперативний) контроль здійснюється в процесі виробничо-господарської діяльності по всьому ланцюжку ієрархії управління та спрямований на попередження можливих відхилень у виробничому процесі.

Ревізія (інспектування) – форма здійснення перевірки, що полягає в документальній і фактичній перевірці повного комплексу або окремих питань діяльності об'єкта контролю.

Розслідування – специфічний спосіб контролю, який застосовують судово-слідчі органи для встановлення точної суми заподіяної шкоди і винних осіб. Результати розслідування оформляються протоколами і постановами.

Судово-бухгалтерська експертиза – спосіб економічного дослідження конфліктної ситуації в господарській діяльності, що стала об'єктом розслідування правоохоронними органами.

Суцільний контроль - перевіряються всі документи і реєстри бухгалтерського обліку, у яких відображені факти господарювання за весь період, що контролюється.

Фактичний контроль полягає у встановленні реального (дійсного) стану об'єкта за допомогою зважування, лічби, вимірювання, лабораторних аналізів тощо.

Форма економічного контролю – це сукупність методів та засобів дослідження підконтрольного об'єкта, які застосовують для вивчення фінансово-господарської діяльності конкретної установи, організації чи підприємства у даний час.

Частковий контроль - перевіряються тільки окремі види діяльності підприємства або окремі види господарських операцій, вивчається один або декілька аспектів діяльності підприємства (наприклад, виробництво, споживання, збут тощо), певні види операцій (касові, розрахункові тощо), або зберігання і правильність використання окремих видів сировини, товарів, підзвітних сум, готівки тощо.

1. Класифікація фінансово-господарського контролю за класифікаційними ознаками.
2. Суб'єкти контролю в Україні та їх функції.
3. Суб'єкти здійснення державного та спеціалізованого контролю.
4. Суб'єкти здійснення муніципального контролю.
5. Суб'єкти здійснення незалежного контролю.
6. Контроль власника.
7. Форми економічного контролю.
8. Спеціалізовані разові форми здійснення контролю.

Перелік питань до самостійної роботи

1. Класифікація фінансово-господарського контролю за суб'єктами здійснення.
2. Муніципальний контроль.
3. Незалежний контроль.
4. Внутрішній контроль.
5. Попередній (перспективний) контроль та його переваги.
6. Поточний (оперативний) контроль та його переваги.
7. Наступний (ретроспективний контроль). Його переваги та недоліки.

Тестові завдання

1. За статусом здійснення фінансово-господарський контроль поділяється на:
  - а) державний, відомчий, контроль власника, незалежний;
  - б) державний, місцевий, контроль власника, незалежний;
  - в) державний, відомчий, контроль замовника, незалежний;
  - г) державний, громадський, контроль власника, незалежний.

2. Державний контроль здійснюють:
  - а) Верховна Рада України та Президент України;
  - б) Рахункова палата України, Державна податкова служба України, Державна аудиторська служба України;
  - в) Державна казначейська служба України, Фонд державного майна України, Антимонопольний комітет України, Національний банк України;
  - г) всі відповіді правильні.

3. Державна податкова служба України та її органи на місцях контролюють:
  - а) додержання законодавства про податки, правильність обчислення і своєчасність внесення до бюджету податків;
  - б) дотримання фінансової дисципліни, правильність і законність витрачання коштів із державного бюджету;
  - в) витрачання коштів державного бюджету установами і організаціями відповідно до їхніх кошторисів;
  - г) всі відповіді правильні.

4. Податковий контроль це:
  - а) огляд і дослідження документації певного підприємства на предмет правильного та своєчасного нарахування і сплати податкових платежів;
  - б) контроль за операціями бюджетного процесу на всіх його стадіях;
  - в) контроль виконання бюджетів у процесі затвердження бюджетних призначень, розподілу та доведення бюджетних асигнувань;
  - г) всі відповіді правильні.

5. Судово-бухгалтерська експертиза це:
  - а) спосіб економічного дослідження конфліктної ситуації в господарській діяльності, що стала об'єктом розслідування правоохоронними органами;

- б) специфічний спосіб контролю, який застосовують судово-слідчі органи для встановлення точної суми заподіяної шкоди і винних осіб;
- в) спосіб виявлення впливу факторів на результати діяльності підприємства;
- г) всі відповіді правильні.

6. За повнотою охоплення суб'єктів господарювання фінансово-господарський контроль ділиться на:

- а) повний, частковий, наскрізний;
- б) повний, неповний, наскрізний;
- в) повний, частковий, сукупний;
- г) повний, детальний, наскрізний.

7. За етапами контролю фінансово-господарський контроль ділиться на:

- а) попередній, поточний, ретроспективний;
- б) попередній, оперативний, кінцевий;
- в) попередній, сукупний, наступний;
- г) доперевірочний, поточний, наступний.

8. Муніципальний контроль здійснюють:

- а) місцеві ради та їх комісії;
- б) міністерства та відомства;
- в) аудиторські фірми;
- г) державні контролюючі органи.

9. Незалежний контроль здійснюють:

- а) місцеві ради та їх комісії;
- б) міністерства та відомства;
- в) аудиторські фірми;
- г) державні контролюючі органи.

10. Рахункова палата України організовує і здійснює контроль:

- а) за своєчасним виконання дохідної та видаткової частини Державного бюджету України, витрачанням бюджетних коштів;
- б) за утворенням і погашенням внутрішнього і зовнішнього боргу України;
- в) за грошовою емісією, використанням золотого запасу, дорогоцінних металів;
- г) всі відповіді правильні.

Питання для самоперевірки

1. Які види фінансово-господарського контролю за класифікаційними ознаками?
2. Які суб'єкти контролю в Україні та їх основні функції?
3. Перерахуйте суб'єкти здійснення державного та спеціалізованого контролю.
4. Хто є суб'єктами здійснення муніципального контролю?
5. Хто є суб'єктами здійснення незалежного контролю?
6. Хто здійснює відомчий контроль?
7. Хто проводить внутрішньо-господарський контроль?
8. Що таке обстеження?
9. Що таке розслідування?
10. Що являє собою економічний аналіз як спеціалізована разова форма контролю?
11. Що таке судово-бухгалтерська експертиза?
12. Попередній (перспективний) контроль та його переваги.
13. Поточний (оперативний) контроль та його переваги.
14. Наступний (ретроспективний контроль). Його переваги та недоліки.

Літературні джерела: /28, 30, 31, 38, 39, 42, 43/

4. Тема заняття

„Метод і методичні прийоми фінансово-господарського контролю”

Короткий опис, вступ до теми

Для опрацювання даної теми потрібно розглянути поняття методу контролю, загальнонаукові методичні прийоми і способи фінансово-господарського контролю, специфічні прийоми документального та фактичного контролю, організацію і порядок проведення інвентаризацій.

Інвентаризація та її види. Головні причини, які не дають можливості гарантувати точну відповідність фактичної наявності майна і зобов'язань підприємства даним бухгалтерського обліку, – це вплив природних чинників, природні втрати внаслідок зміни температури, вологості, псування; порушення чинних правил приймання, зберігання та відпуску цінностей (крадіжка, обважування, прорахунки, пересортування, відсутність вимірвальних приладів, їх похибки тощо); недоліки у доборі матеріально-відповідальних осіб; неточності в обліку контрагентів (постачальників, покупців);

Основними завданнями інвентаризації є виявлення фактичної наявності матеріальних запасів, нематеріальних активів, коштів, цінних паперів та інших грошових документів, обсягів незавершеного виробництва в натурі; підрахунок надлишку або нестачі запасів і коштів шляхом зіставлення фактичної наявності з даними бухгалтерського обліку; виявлення запасів, які частково втратили свою первісну якість, застарілих фасонів і моделей, а також матеріальних цінностей, що не використовуються; перевірка дотримання умов та порядку збереження запасів та грошових цінностей, а також ефективності експлуатації основних засобів; встановлення реальної вартості зарахованих на баланс основних засобів, виробничих запасів, цінних паперів, фінансових вкладень, грошових коштів, дебіторської і кредиторської заборгованостей.

Об'єктами інвентаризації є майно та зобов'язання. Майно включає необоротні та оборотні активи.

Інвентаризації класифікують за певними ознаками.

1. За обсягом інвентаризації:

- повна – охоплює усі засоби, кошти і розрахунки підприємства, вона проводиться одночасно в усіх матеріально-відповідальних осіб;
- часткова – охоплює один вид засобів або проводиться в окремої відповідальної особи.

2. За способом проведення перевірки:

- суцільна – перевіряється фактична наявність усіх без винятку цінностей;
- вибіркова (несуцільна) – перевіряється фактична наявність окремих видів цінностей, здебільшого дефіцитних або надто коштовних).

3. Залежно від організації контролю:

- планова інвентаризація – передбачена планом контрольно-ревізійної роботи і здійснюється у запланований термін;
- позапланова, що проводиться у неплановано (стихійне лихо, крадіжка, вимоги судово-слідчих органів).

4. За часом проведення:

- періодична (місячна, квартальна, піврічна);
- річна інвентаризація.

Відповідальність за проведення інвентаризації несе керівник підприємства. Кількість їх, дати проведення, перелік майна і зобов'язань, що підлягають інвентаризації, самостійно визначаються підприємством, окрім випадків, коли проведення інвентаризації є обов'язковим.

Відповідно до Положення з інвентаризації активів та зобов'язань проведення інвентаризації є обов'язковим за таких обставин:

- у разі передачі майна державного підприємства в оренду, приватизації майна державного підприємства, перетворення державного підприємства на акціонерне товариство, а також в інших випадках, передбачених законодавством;

- перед складанням річної фінансової звітності, крім майна, цінностей, коштів і зобов'язань, інвентаризація яких проводиться не раніше 1 жовтня звітного року. Інвентаризація будівель, споруд та інших нерухомих об'єктів основних засобів може проводитись один раз на три роки, а бібліотечних фондів – один раз на п'ять років;

- у разі зміни матеріально-відповідальних осіб (на день приймання-передачі справ);
- при встановленні фактів крадіжок або зловживань, псування цінностей (на день встановлення таких фактів);
- за приписом судово-слідчих органів;
- у разі техногенних аварій, пожеж чи стихійного лиха (на день після закінчення явищ);
- під час передачі підприємств та їх структурних підрозділів (на дату передачі) при ліквідації підприємства;
- в разі зміни керівника колективу (бригадира), вибуття з колективу (бригади) більше половини його членів, а також за вимогою хоча б одного члена колективу (бригади).

У випадках, коли проведення інвентаризації є обов'язковим, інвентаризації підлягають також майно і матеріальні цінності, що не належать підприємству та облік яких ведеться на позабалансових рахунках.

У разі одержання відмови постачальника задовольнити претензію щодо недовантаження товарів або одержання від покупця претензії щодо недовантаження товарів проводиться вибіркова інвентаризація тих товарів, на які заявлені зазначені претензії.

Терміни та поняття

Абстрагування (від лат. – відриваю) – прийом відволікання. Методом абстрагування переходять від конкретних об'єктів до загальних понять.

Аналіз (від грец. – розкладання) – це прийом дослідження, який включає вивчення предмета уявним або практичним розчленуванням його на складові об'єкти.

Аналіз щоденної або поопераційної зміни залишків товарно-матеріальних цінностей і грошових коштів характерний тим, що внаслідок хронологічного аналізу господарських операцій є можливість виявити відхилення від нормального обороту матеріальних цінностей або грошових коштів і як наслідок встановити перекручення даних про залишки, визначені після здійснення кожної операції.

Аналогія – прийом наукових висновків, завдяки якому досягають пізнання одних об'єктів на основі подібності їх з іншими. Прийом аналогії ґрунтується на подібності деяких сторін різних об'єктів, становить основу моделювання, яке застосовується в контролі.

Вибіркова (несуцільна) інвентаризація – перевіряється фактична наявність окремих видів цінностей, здебільшого дефіцитних або надто коштовних).

Дедукція (від лат. – виведення) – дослідження стану об'єкта в цілому, а потім його складових, тобто роблять висновок від загального до окремого.

Економічний аналіз - виявлення відхилень на основі аналізу показників виробничої і фінансово-господарської діяльності підприємств.

Експертна оцінка - визначення якості виконання окремих робіт на високому професійному рівні висококваліфікованими спеціалістами-експертами.

Загальнонаукові методи - аналіз і синтез, індукцію і дедукцію, аналогію і моделювання, абстрагування і конкретизацію, системний аналіз і функціонально-вартісний аналіз.

Зіставлення - дослідження достовірності документів шляхом зіставлення їх і записів у облікових реєстрах, що належать до одних і тих самих або різних, але взаємопов'язаних господарських операцій ревізованого підприємства та організацій, з якими воно має виробничі (господарські) відносини.

Інвентаризація – це спосіб фактичної перевірки наявності товарно-матеріальних цінностей і грошових коштів, а також контролю за їх збереженням. Більшість випадків нестач, крадіжок, розтрат виявляється за допомогою інвентаризації.

Індукція (від лат. – наведення) – прийом дослідження, за якого загальний висновок складають на основі вивчення не всіх ознак, а лише частини елементів цієї множини, тобто спосіб виведення висновків від окремого до загального.

Камеральні перевірки здійснюють органи контролю при прийманні звітів, податкових декларацій та інших фінансових розрахунків безпосередньо на місці здавання документів.

Конкретизація (від лат. – густий, твердий) – дослідження об'єктів у всій різнобічності їх реальної, а не абстрактної дійсності.

Контрольний запуск сировини у виробництво дозволяє проконтролювати фактичне використання сировини, правильність визначення норм її витрачання.

Контрольний обмір дозволяє зіставити фактичний обсяг робіт з тим, що відображений у документах.

Лабораторний аналіз використовують для визначення якості і складу сировини, матеріалів, готової продукції, дотримання рецептури виготовлення консервів, страв у їдальнях, дитячих закладах тощо, а також технічних умов і державних стандартів при виготовленні непродовольчих товарів (цегли, черепиці, швейних виробів та ін.).

Математична перевірка - контроль проведених у документі обчислень, підрахунків у підсумках, що здійснюються при оформленні та обробці документів

Метод фінансово-господарського контролю розглядається як сукупність прийомів, за допомогою яких оцінюється стан об'єктів, що підлягають дослідженню.

Моделювання – прийом наукового пізнання, що ґрунтується на заміні досліджуваного об'єкта на його аналог, модель, що має істотні ознаки оригіналу. У контролі застосовують організаційні моделі проведення контрольного процесу – стандарти, нормативи, тарифи.

Нормативна перевірка полягає в тому, що за змістом господарської операції, відображеної в документі, установлюється, чи не суперечить вона чинним законодавчим нормам, правилам, вимогам статутів та інших засновницьких документів.

Перевірка документів за формою і змістом передбачає виявлення дотримання правил оформлення документів, достовірності і законності відображених у них господарських операцій.

Письмові запити направляють у різні установи, організації (лабораторії, науково-дослідні інститути, правоохоронні органи та ін.), а також окремим особам для з'ясування деяких питань і одержання додаткової інформації про об'єкт контролю.

Письмові пояснення – це спосіб виявлення причин та умов виникнення порушень, уточнення окремих питань, які виникли в процесі перевірки, а також остаточного доказу і визнання вини матеріально відповідальних та службових осіб з приводу нестач, псування матеріальних цінностей, привласнення їх, встановлення розміру матеріального збитку, який підлягає відшкодуванню.

Планова інвентаризація – передбачена планом контрольно-ревізійної роботи і здійснюється у запланований термін.

Повна інвентаризація – охоплює усі засоби, кошти і розрахунки підприємства, вона проводиться одночасно в усіх матеріально-відповідальних осіб.

Позапланова інвентаризація - проводиться неплановано (стихійне лихо, крадіжка, вимоги судово-слідчих органів).

Поопераційна (хронологічна) перевірка полягає в аналізі щоденного поопераційного руху матеріальних цінностей з урахуванням залишків.

Синтез (від грец. – сполучення, складання, поєднання) – прийом вивчення об'єкта в цілісності, у взаємозв'язку його частин. У контролі синтез пов'язаний з аналізом, дає змогу об'єднати об'єкти, розчленовані в процесі аналізу, встановити зв'язок і пізнати предмет як єдине ціле.

Системний аналіз — вивчення об'єкта дослідження як сукупності елементів, що утворюють систему. Цей прийом у контролі передбачає оцінку поведінки об'єктів як системи з усіма факторами, що впливають на його функціонування.

Специфічні методи – це методи, сформовані під впливом теорії та практики і спрямовані на вирішення спеціальних завдань у ході перевірки.

Суцільна інвентаризація – перевіряється фактична наявність усіх без винятку цінностей.

Тестування (фактичне опитування) службових і матеріально відповідальних осіб проводять з метою одержання необхідної інформації або уточнення окремих моментів, що виникають у процесі перевірки, може бути усним або письмовим.

Фактичний огляд (обстеження) – це перевірка стану та правильності використання і експлуатації господарських об'єктів: складських приміщень, ангарів і місць зберігання техніки, робочих місць, а також стану трудової дисципліни, чисельного складу персоналу підприємства та ін.

Функціонально-вартісний аналіз – вивчення об'єктів на стадії інженерної підготовки виробництва, яка включає проектування й синтез складних систем у процесі дослідження їх функціонування (оцінка економічної ефективності технологічних процесів).

Часткова інвентаризація – охоплює один вид засобів або проводиться в окремої відповідальної особи.

Перелік контрольних питань

1. Метод фінансово-господарського контролю. Загальнонаукові та специфічні методи контролю.
2. Способи і прийоми натурального (візуального) контролю.
3. Способи і прийоми документального контролю.
4. Інвентаризація та її види.
5. Планова інвентаризація.
6. Позапланова інвентаризація.
7. Результати інвентаризації та порядок їх документування.

Перелік питань до самостійної роботи

1. Нормативно-правове регулювання процесу здійснення інвентаризації.
2. Планова інвентаризація та порядок її проведення.
3. Особливості та підстави проведення позапланової інвентаризації.
4. Результати інвентаризації та порядок їх документування.

Тестові завдання

1. До загальнонаукових методів відносяться:
  - а) ті методи, які використовуються багатьма науками;
  - б) аналіз і синтез, індукція і дедукція;
  - в) аналогія і моделювання, абстрагування і конкретизацію, системний г) всі відповіді правильні.
  - г) всі відповіді правильні.
2. Основними способами і прийомами натурального (візуального) контролю є:
  - а) інвентаризація; контрольні обміри; запуск сировини у виробництво; лабораторний аналіз; експертна оцінка; тестування;
  - б) інвентаризація; контрольні обміри; запуск сировини у виробництво; економічний аналіз; експертна оцінка; тестування;
  - в) інвентаризація; контрольні обміри; запуск сировини у виробництво; аналіз; експертна оцінка; тестування;
  - г) інвентаризація; контрольні обміри; запуск сировини у виробництво; лабораторний аналіз; синтез; тестування.
3. Інвентаризація – це:
  - а) спосіб фактичної перевірки наявності товарно-матеріальних цінностей і грошових коштів;

- б) перевірка стану та правильності використання і експлуатації господарських об'єктів;
- в) зіставлення фактичного обсягу робіт з тим, що відображений у документах;
- г) всі відповіді правильні.

4. Основними прийомами документального контролю є:

- а) економічний аналіз; математична перевірка; перевірка бухгалтерського обліку; зіставлення документів; письмові пояснення; письмові запити; камеральні перевірки;
- б) синтез та аналіз; математична перевірка; перевірка бухгалтерського обліку; зіставлення документів; письмові пояснення; письмові запити; камеральні перевірки;
- в) економічний аналіз; математична перевірка; перевірка бухгалтерського обліку; зіставлення документів; письмові пояснення; письмові запити; натуральні перевірки;
- г) економічний аналіз; математична перевірка; перевірка бухгалтерського обліку; зіставлення документів; письмові пояснення; тестування; камеральні перевірки.

5. Камеральні перевірки:

- а) здійснюють органи контролю при прийманні звітів, податкових декларацій та інших фінансових розрахунків безпосередньо на місці здавання документів;
- б) здійснюють органи контролю при прийманні звітів, податкових декларацій та інших фінансових розрахунків безпосередньо на підприємстві;
- в) спосіб виявлення впливу факторів на результати діяльності підприємства;
- г) дозволяють зіставити фактичний обсяг робіт з тим, що відображений у документах.

6. За способом проведення інвентаризації поділяються на:

- а) повні та часткові;
- б) суцільні та вибіркові;
- в) часткові та сукупні;
- г) суцільні та часткові.

7. Залежно від організації контролю інвентаризації поділяються на:

- а) планові та позапланові;
- б) попередні та оперативні;
- в) попередні та наступні;
- г) до перевірочні та поточні.

8. Проведення інвентаризації є обов'язковим за таких обставин:

- а) перед складанням річної фінансової звітності;
- б) в разі зміни керівника;
- в) у разі зміни матеріально-відповідальної особи;
- г) всі відповіді правильні.

9. До специфічних методів відносяться:

- а) ті методи, які використовуються багатьма науками;
- б) аналіз і синтез, індукція і дедукція;
- в) способи і прийоми документального контролю.
- г) всі відповіді правильні.

10. Контрольний запуск сировини у виробництво дозволяє проконтролювати:

- а) витрачання бюджетних коштів;
- б) фактичний обсяг робіт, порівняти його з тим, що відображений у документах;
- в) стан та правильність використання обладнання;
- г) фактичне використання сировини, правильність визначення норм її витрачання.

Питання для самоперевірки

1. Що таке метод фінансово-господарського контролю? Які є загальнонаукові та специфічні методи контролю?
2. Які є способи і прийоми натурального (візуального) контролю?
3. Які є способи і прийоми документального контролю?

4. Які способи контролю більш ефективні: документального чи фактичного контролю?
5. Що таке інвентаризація?
6. Які є види інвентаризації?
7. Що таке планова інвентаризація?
8. Що таке позапланова інвентаризація?
9. Які можуть бути результати інвентаризації? Порядок їх документування.
10. Яким нормативно-правовим актом регулюється порядок здійснення інвентаризації?

Літературні джерела: /27, 28, 30, 31, 38, 42, 43/

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ №2 (ЗМ 2) Організація фінансово-господарського контролю в Україні

5. Тема заняття

Незалежний контроль, його характеристика та функції

Короткий опис, вступ до теми

Для того, щоб розібратися, яке місце в організації фінансово-господарського контролю в Україні займає незалежний контроль необхідно визначити місце та роль аудиту в системі фінансово-господарського контролю, ознайомитись з організацією аудиторської діяльності в Україні та її регулюванням, розглянути умови сертифікації аудиторів України, їх систему прав та обов'язків.

Виникнення та розвиток аудиту у системі фінансово-господарського контролю. За історіографічними джерелами можна стверджувати, що аудит як незалежний фінансовий контроль має багатовіковий період розвитку. Контроль господарської діяльності пов'язаний із виникненням обліку у державах, розташованих у долинах річок Ніл, Тигр і Євфрат, де облік вели на папірусі, а в подальшому – на папері. Так, при I і II династіях у Стародавньому Єгипті (3400-2980 рр. до н. е.) через кожних два роки провадилися інвентаризації рухомого і нерухомого майна. При IV династії періодична інвентаризація була замінена поточною (перманентною). Метою її була перевірка достовірності розподілу хліба та інших продуктів харчування. Контроль господарської операції здійснювався трьома особами – один відмічав на папірусі кількість цінностей, які передбачалися до відпуску; другий – проставляв поряд фактичний відпуск і, нарешті, третій – порівнював кількість виданих продуктів з нормами, виявляв відхилення. Уже на зорі зародження цивілізації контроль за господарськими процесами формувався як незалежний від безпосередніх виконавців та на документуванні господарських процесів.

У Стародавній Греції особлива увага надавалася контролю збереження власності, зокрема, майна (інвентаря). Крадіжку греки розглядали як матеріальну шкоду. Тому створювали такі умови, за яких державі була вигідна нестача цінностей у матеріально відповідальних осіб. Проте важливо, щоб у розкрадача було чим погасити нестачу, тому на посади з матеріальною відповідальністю призначали лише осіб багатих, спроможних внести велику заставу або представити впливових поручителів. Нестача цінностей покривалася із закладу або майна матеріально відповідальної особи або його поручителів, причому якщо нестача кваліфікувалася як розкрадання, то відшкодування її проводилося у десятикратному розмірі. Звідси інше розуміння контрольного прийому інвентаризації як засобу перевірки цінностей у натурі.

Поняття раптової інвентаризації було чуже грекам. Більше того, ініціатива інвентаризації мала виходити від матеріально відповідальної особи, яка після здавання звіту повинна потурбуватися про докази його достовірності. Цей підхід відповідає сучасному договірному аудиту, коли власник, керівник підприємства за угодою з аудитором замовляє контрольну перевірку з питань, що потребують незалежного висновку аудитора.

В Афінах були спеціальні чиновники і контролери, до обов'язків яких входило складання звітів про доходи і видатки держави та їх контроль.

Фінансовий облік і контроль були в руках десяти обраних населенням осіб, до функцій яких входили облік і контроль усіх державних доходів і видатків, проведення інвентаризацій рухомого і нерухомого майна.

Гроші зберігали дуже своєрідно. Так, на кожний вид доходів був окремий глечик, якому присвоювали буквенний індекс. На конкретні витрати можна було брати гроші тільки із чітко визначеного глечика. При цьому ключ від каси знаходився у чиновника, а від приміщення, де зберігалася документація, - в іншого чиновника-контролера. Ключі мали нумерацію і обмінюватися ними заборонялось. Як бачимо, це елементи обособлення і незалежності аудитора-контролера, які застосовуються у сучасному фінансово-господарському контролі.

Характерним є контроль за сплатою податків. Документи з сплати податків розподілялися і зберігалися за строками. Чиновники, що збирали податки, отримуючи гроші, викреслювали платників із списків, отже, залишалися лише несплачені платежі. Так, у Греції зародився прийом лінійного (позиційного) запису, який застосовується у сучасному обліку і фінансово-господарському контролі.

Звітність подавалася у встановлені строки періодично, звіти контролювалися, причому спочатку державні чиновники складали за первинними документами паралельний звіт і зіставляли його з поданим. У цьому подібність до аудиторського контролю, запровадженого у податкових органах України.

В Афінах звітність мала публічний характер (це також передбачено законодавством України). Звіти храмів, державних установ записували на мармурові або бронзові дошки і виставляли у народних зборах, в огорожах храмів, вздовж шляхів.

Істотно, що великі філософи Греції приділяли належну увагу обліку та контролю. Так, Аристотель у "Політесі" чітко розмежував облікові та контрольні функції, причому розглядав ревізію як частину контролю. Це був новий підхід: ревізор рівноправний із головним бухгалтером і незалежний від нього. Як бачимо, незалежність аудиту сягає глибокої давнини.

У розвинених країнах незалежний аудит є провідною формою фінансового контролю. Порівнюючи законодавство різних країн у галузі організації аудиту, можна виявити певну подібність, яка полягає у тому, що скрізь є нормативні акти про обов'язковий аудит річної фінансової звітності певних суб'єктів підприємництва, встановлені кваліфікаційні вимоги до аудиторів на право зайняття аудиторською діяльністю.

Розвиток аудиторської справи сприяв створенню великих транснаціональних аудиторсько-консультативних фірм, які мають свої філії і представництва у багатьох країнах:

- Ernst & Young (Ернст енд Янг);
- KPMG (Кей-Пі-Ем-Джі);
- PricewaterhouseCoopers (ПрайсвотерхаусКуперс);
- Deloitte & Touche (Делойт енд Туш).

Спеціалістів із аудиту у різних країнах називають по-різному: у США – громадськими бухгалтерами; в Англії та англосаксонських країнах – ревізорами або присяжними бухгалтерами; у Німеччині – контролерами господарства, контролерами книг; у країнах СНД – аудиторами, фахівцями з обліку й аудиту. Незважаючи на різне найменування фахівців із аудиту, всі вони виконують такі функції:

- проводять незалежний фінансовий контроль соціальних та економічних програм на стадії їх проектування та виконання;

- перевіряють діяльність господарюючих суб'єктів та відображення її в обліку та звітності з метою запобігання зловживанням і помилкам у сплаті податків до державного та місцевих бюджетів, громадських та державних фінансових фондів;

- складають об'єктивні (незалежні) висновки про результати перевірки, а також надають консультативні послуги з питань маркетингу, менеджменту, бухгалтерського обліку, звітності тощо.

Терміни та поняття

Аудит - перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам. Аудит здійснюється незалежними особами — аудиторами (від лат. auditor – слухач-учень, якого призначив вчитель для вислуховування уроків інших учнів, перевіряючий) або аудиторськими фірмами.

Аудиторські стандарти – це основні принципи виконання аудиторських процедур. Вони мають виконуватися незалежно від умов, в яких проводиться аудит. Включають пояснення і норми аудиту, що є керівництвом до виконання аудиторських процедур, застосування їх до окремих об'єктів перевірки, підготовки аудиторських звітів.

Аудиторські фірми — це комерційні організації, і тому всі свої послуги вони виконують за плату, розмір якої обумовлюється в договорі між замовником і аудиторською організацією.

Багатопредметний аудит – комплексний аудит стратегії управління маркетингом, виконання національних програм, тому в них беруть участь фахівці різних спеціальностей, а також різних аудиторських фірм.

Внутрішній (відомчий) аудит – проводиться власником залежно від потреб управління маркетингом, визначення платоспроможності та запобігання банкрутству. Запроваджується він як на підприємствах, так і в середині компаній, концернів та ін.

Державний аудит – аудиторські підрозділи Державної податкової служби, які безпосередньо у платників податків (юридичних і фізичних осіб) перевіряють стан обліку господарських операцій та відображення їх у фінансовій звітності, повноту і своєчасність нарахування та сплати податків до державного і місцевих бюджетів, фінансових фондів тощо. Аудиторські підрозділи функціонують також у системі Державної аудиторської служби та Рахункової палати. На них покладено узагальнення правопорушень і недоліків у використанні бюджетних коштів.

Договірний аудит – об'єкт аудиту, обсяг робіт та період і строки їх виконання обумовлюються угодою між суб'єктами господарської діяльності та аудиторською організацією.

Запобіжний аудит – це аудит, який має запобігати різного роду конфліктним ситуаціям у фінансово-господарській діяльності до їх виникнення, тобто на стадії підготовки технології виробництва, проведення маркетингових операцій тощо. Проводиться він здебільшого внутрішнім аудитом, який діє у структурі підприємства як спеціальний підрозділ.

Комісійний аудит - проводиться кількома фахівцями різних спеціальностей, але однієї аудиторської фірми, тому узагальнення роблять в одному висновку, який підписують усі аудитори, що брали у ньому участь.

Однопредметний аудит – досліджуються питання одного виду аудиту – платоспроможності, емісії цінних паперів та ін.

Перманентний аудит – це аудит, який проводиться безперервно у процесі фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання. Перманентний аудит здійснюється внутрішнім аудиторським підрозділом підприємства або зовнішнім аудитом на договірних засадах.

Регламентований аудит – регламентується законодавством і нормативними актами, де визначено категорії підприємств, які підлягають обов'язковому аудиту, наприклад, за даними річного звіту про фінансово-господарську діяльність перед поданням його у строки, встановлені органами державного управління; при одержанні банківського кредиту – обов'язкове представлення позичальником висновку аудитора.

Ретроспективний аудит – це аудит, який здійснюється після виконання господарських операцій за минулий період. Проводиться він зовнішніми аудиторськими фірмами.

Стратегічний аудит — це аудит, який вивчає питання стратегії розвитку фірми, компанії на перспективу. Передусім це стосується маркетингової діяльності.

1. Виникнення та розвиток аудиту у системі фінансово-господарського контролю.
2. Діяльність аудиторських компаній Великої четвірки.
3. Нормативно-правове регулювання аудиторської діяльності в Україні.
4. Орган суспільного нагляду та його структура.
5. Зміст і функції аудиторського контролю.
6. Класифікація організаційних форм аудиторського контролю.
7. Організація аудиторської діяльності в Україні.

Перелік питань до самостійної роботи

1. Нормативно-правове регулювання аудиторської діяльності в Україні.
2. Орган суспільного нагляду та його структура.
3. Сертифікація та ліцензування аудиторської діяльності в Україні.

Тестові завдання

1. Аудит як незалежний контроль має багатомісячний період розвитку. Перші згадки про нього відомі з:
  - а) Єгипту;
  - б) Греції;
  - в) Риму;
  - г) Франції.

2. «Великою четвіркою» називають чотири найбільших у світі компанії, що надають аудиторські послуги:
  - а) Deloitte & Touche, PricewaterhouseCoopers, Ernst & Young та KPMG;
  - б) Deloitte & Touche, PricewaterhouseCoopers, Ernst & Whinney та Arthur Andersen;
  - в) Touche Ross, PricewaterhouseCoopers, Ernst & Young та KPMG;
  - г) Deloitte & Touche, Pricewaterhouse, Ernst & Young та KPMG.

3. Законодавством встановлений обов'язковий аудит для:
  - а) акціонерних товариств, банків, інвестиційних компаній, бірж, страхових компаній, кредитних спілок;
  - б) акціонерних товариств, банків, малих підприємств, бірж, кредитних спілок, недержавних пенсійних фондів;
  - в) акціонерних товариств, бірж, страхових компаній, кредитних спілок, товариств з обмеженою відповідальністю;
  - г) акціонерних товариств, банків, страхових компаній, кредитних спілок, Державного пенсійного фонду.

4. В аудиторській практиці виділилися два основних напрями діяльності:
  - а) приватний аудит, аудит за законом;
  - б) приватний аудит, екологічний аудит;
  - в) державний фінансовий аудит, аудит за законом;
  - г) приватний аудит, податковий аудит.

5. За організаційними ознаками аудит поділяють на:
  - а) регламентований, договірний, внутрішній і державний;
  - б) законний, договірний, відомчий і державний;
  - в) регламентований, податковий, внутрішній і державний;
  - г) регламентований, договірний, внутрішній (відомчий) і недержавний.

6. За даними бухгалтерського обліку, балансу і фінансової звітності суб'єкта підприємницької діяльності у висновку аудитора повинні знайти відображення такі показники:
  - а) загальний розмір прибутку та джерела його формування;

- б) сума сплачених податків;
- в) прибуток, який підлягає розподілу між акціонерами;
- г) всі відповіді правильні.

7. Державний аудит проводять:

- а) Державна аудиторська служба;
- б) Рахункова палата;
- в) Державна податкова служба;
- г) всі відповіді правильні.

8. За процесуальними ознаками, тобто участю в процесі проведення аудиту різних фахівців і аудиторських організацій, аудит поділяють на:

- а) однопредметний, багатопредметний, комісійний;
- б) однопредметний, двопредметний, комісійний;
- в) однопредметний, комплексний, комерційний;
- г) однопредметний, багатопредметний, комплексний, комісійний.

9. За змістом і функціями аудит поділяється на:

- а) запобіжний, перманентний, ретроспективний, стратегічний;
- б) допоміжний, перманентний, ретроспективний, стратегічний;
- в) запобіжний, перманентний, ретроспективний.
- г) запобіжний, перманентний, ретроспективний, системний.

10. До організації аудиту в Україні має відношення:

- а) Державна аудиторська служба України;
- б) Аудиторська палата України;
- в) Рахункова палата України;
- г) всі відповіді правильні.

Питання для самоперевірки

1. Які є етапи розвитку аудиту у системі фінансово-господарського контролю?
  2. Дайте перелік та надайте коротку характеристику діяльності аудиторських компаній Великої четвірки.
3. Нормативно-правове регулювання аудиторської діяльності в Україні.
4. Які основні завдання Органу суспільного нагляду та яка його структура?
5. Які основні завдання Аудиторської палати України та яка її структура?
6. Зміст і функції аудиторського контролю.
7. Класифікація організаційних форм аудиторського контролю.
8. Яка особливість організації аудиторської діяльності в Україні?
9. Як здійснюється сертифікація та ліцензування аудиторської діяльності в Україні?

Літературні джерела: /28, 29, 31, 38, 40, 41, 43/

6. Тема заняття

„Система внутрішньогосподарського контролю в Україні”

Короткий опис, вступ до теми

Для розгляду даної теми необхідно ознайомитись з внутрішньогосподарським контролем, його завданнями та функціями, уточнити відповідальність за організацію та проведення внутрішнього фінансово-господарського контролю, розглянути особливості функціонування служби внутрішнього аудиту.

Мета та основні завдання внутрішнього аудиту. Внутрішній аудит – це діяльність, спрямована на забезпечення міністерств, інших центральних органів виконавчої влади достовірною інформацією про використання об’єктами контролю фінансових ресурсів, оцінку ефективності їх господарської діяльності, виявлення і запобігання в ній відхиленням, що

перешкоджають законному та ефективному використанню майна і коштів, розширеному відтворенню виробництва.

Метою здійснення внутрішнього аудиту є:

- перевірка фінансово-господарської діяльності, цільового та ефективного використання бюджетних коштів та збереження державного майна, економного використання фінансових і матеріальних ресурсів, виконання планових завдань, достовірності ведення бухгалтерського обліку;

- забезпечення усунення порушень фінансової дисципліни, відшкодування заподіяних збитків;

- вжиття заходів до запобігання фінансовим порушенням.

Головним завданням підрозділу внутрішнього аудиту є надання керівникові об'єктивних і незалежних висновків та рекомендацій щодо:

- функціонування системи внутрішнього контролю та її удосконалення;

- удосконалення системи управління;

- запобігання фактам незаконного, неефективного та нерезультативного використання бюджетних коштів;

- запобігання виникненню помилок чи інших недоліків у діяльності центрального органу виконавчої влади, його територіального органу та бюджетної установи.

Основними завданнями при проведенні внутрішнього аудиту є:

- аналіз обґрунтованості бюджетних запитів, дотримання фінансово-бюджетної, кошторисної дисципліни;

- збереження і цільове використання бюджетних коштів та коштів державних цільових фондів;

- збереження і раціональне використання державного майна;

- аналіз ефективності використання матеріальних і фінансових ресурсів, своєчасності документального оформлення господарських операцій;

- виявлення причин непродуктивних витрат і втрат, мобілізація внутрішньогосподарських резервів;

- економічний аналіз стану підприємств, установ та організацій, результатів виконання виробничих та фінансових планів;

- оцінка правильності ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності, своєчасності та повноти відображення в обліку фінансових, кредитних та розрахункових операцій, а також законності їх здійснення, виконання зобов'язань перед бюджетом і кредиторами;

- оцінка дотримання порядку формування, встановлення та застосування цін і тарифів;

- аналіз стану виконання заходів, спрямованих на усунення недоліків, виявлених попередньою перевіркою;

- оцінка дотримання встановленого порядку закупівлі товарів (робіт, послуг) за державні кошти;

- аналіз виконання інших завдань з питань, визначених наказами керівників міністерств, інших центральних органів виконавчої влади відповідно до їх специфіки.

Відповідно до «Порядку утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 28 вересня 2011 р. № 1001, у міністерствах та інших центральних органах виконавчої влади створені і функціонують підрозділи внутрішнього аудиту.

За рішенням керівника центрального органу виконавчої влади підрозділи внутрішнього аудиту створюються в його територіальних органах та бюджетних установах в межах штатної чисельності їх працівників.

Чисельність відповідних підрозділів визначається з урахуванням:

- наявності (відсутності) у центральному органі виконавчої влади територіальних органів, а також підприємств, установ та організацій, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади;
- кількості та обсягів фінансування бюджетних програм, які виконуються розпорядниками бюджетних коштів відповідно до покладених на них функцій;
- кількості адміністративних послуг, надання яких пов'язане з виконанням центральним органом виконавчої влади, його територіальними органами та бюджетними установами функцій і завдань;
- кількості контрольних-наглядових функцій.

У разі неможливості утворення підрозділу призначається посадова особа, на яку покладаються повноваження щодо проведення внутрішнього аудиту.

Терміни та поняття

Внутрішній аудит – це діяльність, спрямована на забезпечення міністерств, інших центральних органів виконавчої влади достовірною інформацією про використання об'єктами контролю фінансових ресурсів, оцінку ефективності їх господарської діяльності, виявлення і запобігання в ній відхиленням, що перешкоджають законному та ефективному використанню майна і коштів, розширеному відтворенню виробництва.

Внутрішньогосподарський контроль є системою постійного спостереження за ефективністю діяльності підприємств, збереженням і ефективністю використання цінностей і коштів, доцільністю і вірогідністю операцій та процесів.

Об'єкт внутрішнього аудиту - діяльність центрального органу виконавчої влади, його територіальних органів та бюджетних установ в повному обсязі або з окремих питань та заходи, що здійснюються його керівником для забезпечення ефективного функціонування системи внутрішнього контролю (дотримання принципів законності та ефективного використання бюджетних коштів, досягнення результатів відповідно до встановленої мети, виконання завдань, планів і дотримання вимог щодо діяльності центрального органу виконавчої влади, його територіальних органів та бюджетних установ, а також підприємств, установ та організацій, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади).

Перелік контрольних питань

1. Мета та основні завдання внутрішнього аудиту.
2. Об'єкт внутрішнього аудиту.
3. Особливості організації внутрішнього аудиту.
4. Професійні вимоги до посади внутрішнього аудитора.
5. Особливості проведення внутрішнього аудиту.
6. Узагальнення результатів внутрішнього аудиту.
7. Внутрішньогосподарський контроль.

Перелік питань до самостійної роботи

1. Напрями здійснення внутрішнього аудиту та їх характеристика.
2. Нормативно-правове регулювання організації та методики внутрішнього аудиту.
3. Організаційні регламенти відділу внутрішнього аудиту.

Тестові завдання

1. Метою здійснення внутрішнього аудиту є перевірка:
  - а) фінансово-господарської діяльності;
  - б) цільового та ефективного використання бюджетних коштів;
  - в) збереження державного майна;
  - г) всі відповіді правильні.

2. Чисельність підрозділів внутрішнього аудиту визначається з урахуванням:
- а) наявності у центральному органі виконавчої влади територіальних органів, а також підприємств, установ та організацій, які належать до його сфери управління;
  - б) кількості та обсягів фінансування бюджетних програм;
  - в) кількості контрольних-наглядових функцій;
  - г) всі відповіді правильні.
3. Строк проведення внутрішнього аудиту не повинен перевищувати:
- а) 45 робочих днів;
  - б) 15 робочих днів;
  - в) 2 робочих дні;
  - г) 7 робочих днів.
4. На посаду керівника підрозділу внутрішнього аудиту центрального органу виконавчої влади або його територіального органу призначається особа, яка має:
- а) економічну або юридичну вищу освіту за ступенем магістра;
  - б) економічну вищу освіту за ступенем магістра;
  - в) юридичну вищу освіту за ступенем магістра;
  - г) бухгалтерську вищу освіту за ступенем магістра;
5. Працівники підрозділу внутрішнього аудиту мають право:
- а) на повний та безперешкодний доступ до документів, інформації та баз даних;
  - б) проводити опитування працівників, готувати запити та отримувати від юридичних осіб необхідну інформацію;
  - в) визначати цілі, обсяг, методи аудиту і ресурси, які необхідні для виконання кожного аудиторського завдання;
  - г) всі відповіді правильні.
6. Працівники підрозділу внутрішнього аудиту зобов'язані:
- а) дотримуватися вимог стандартів внутрішнього аудиту та інших нормативно-правових актів з відповідних питань;
  - б) не розголошувати інформацію, яка стала їм відома під час виконання покладених на підрозділ завдань, крім випадків, передбачених законодавством;
  - в) не допускати виникнення конфлікту інтересів відповідно до закону;
  - г) всі відповіді правильні.
7. Звіт про результати діяльності підрозділу у центральному органі виконавчої влади або зведений звіт про результати діяльності підрозділів в центральному органі виконавчої влади, його територіальних органах та бюджетних установах подається Мінфіну:
- а) двічі на рік (до 20 січня та до 20 липня).
  - б) тричі на рік (до 20 січня, до 20 травня та до 20 вересня).
  - в) один раз на рік (до 20 січня).
  - г) щоквартально (до 20 січня, до 20 квітня, до 20 липня та до 20 жовтня).
8. Внутрішньогосподарський контроль є системою постійного спостереження за:
- а) ефективністю діяльності підприємств;
  - б) збереженням і ефективністю використання цінностей і коштів;
  - в) доцільністю і достовірністю операцій та процесів;
  - г) всі відповіді правильні.
9. Головним завданням підрозділу внутрішнього аудиту є надання керівникові об'єктивних і незалежних висновків та рекомендацій щодо:
- а) удосконалення системи управління;
  - б) запобігання фактам незаконного, неефективного та нерезультативного використання бюджетних коштів;
  - в) запобігання виникненню помилок чи інших недоліків;
  - г) всі відповіді правильні.

10. Об'єктом внутрішнього (відомчого) аудиту є:

- а) діяльність центрального органу виконавчої влади, його територіальних органів та бюджетних установ;
- б) діяльність підприємств;
- в) діяльність бюджетних установ та організацій;
- г) діяльність громадських організацій та політичних партій.

Питання для самоперевірки

1. Яка мета та основні завдання внутрішнього аудиту?
2. Що є об'єктом внутрішнього аудиту?
3. Особливості організації внутрішнього аудиту.
4. Які вимоги до посади керівника підрозділу внутрішнього аудиту?
5. Які професійні вимоги до посади внутрішнього аудитора?
6. Особливості проведення внутрішнього аудиту.
7. Яким документом здійснюється узагальнення результатів внутрішнього аудиту та які вимоги до його складання?
8. Що являє собою внутрішньогосподарський контроль?
9. Які є напрями здійснення внутрішнього аудиту та їх характеристика?
10. Які нормативно-правові акти регулюють організацію та методiku здійснення внутрішнього аудиту?
11. Які є організаційні регламенти відділу внутрішнього аудиту?

Літературні джерела: /28, 29, 31, 38, 39, 41, 43/

7. Тема заняття

„Організація, планування та здійснення контролю в системі Державної аудиторської служби України”

Короткий опис, вступ до теми

При вивченні даної теми необхідно розглянути завдання, мета та інспектування як одну з основних форм фінансово-господарського контролю, права, обов'язки та відповідальність ревизора, порядок проведення інспектування органами Державної аудиторської служби України, складання плану і програми проведення інспектування, основні вимоги до акту ревізії та порядок його складання, заходи щодо усунення виявлених порушень та недоліків, контроль за виконанням прийнятих рішень за матеріалами інспектування.

Система органів державної аудиторської служби України. Після здобуття Україною незалежності постала потреба у забезпеченні належного рівня державного фінансового контролю за станом управління та використанням ресурсів держави. І у 1993 році було прийнято Закон України „Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні”.

Указом Президента України від 27 серпня 2000 року № 1031 „Про заходи щодо підвищення ефективності контрольно-ревізійної роботи” Головному контрольно-ревізійному управлінню України надано статус центрального органу виконавчої влади.

Відповідно до Указу Президента України від 09 грудня 2010 року № 1085/2010 „Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади” Головне контрольно-ревізійне управління України реорганізовано в Державну фінансову інспекцію України (Держфінінспекцію).

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 868 "Про утворення Державної аудиторської служби України" Держфінінспекцію реорганізовано в Державну аудиторську службу України (Держаудитслужбу).

До складу органів Державної аудиторської служби України належать Держаудитслужба та її міжрегіональні територіальні органи: Північний офіс Держаудитслужби, Північно-східний офіс Держаудитслужби, Південний офіс Держаудитслужби, Західний офіс Держаудитслужби, Східний офіс Держаудитслужби.

Держаудитслужба є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України та який забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю.

Держаудитслужба та її міжрегіональні територіальні органи є юридичними особами публічного права, вони мають печатки із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням, власні бланки та рахунки в органах Державної казначейської служби України.

Нормативно-правовими актами, які регламентують діяльність органів Держаудитслужби України, є Бюджетний кодекс України, Закон України від 26 січня 1993 року № 2939-ХІІ "Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні", постанова Кабінету Міністрів України від 03 лютого 2016 року № 43 "Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України" тощо.

Головні завдання Держаудитслужби України. Головними завданнями органу Держаудитслужби є здійснення державного фінансового контролю за:

- використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів;

- правильністю визначення потреби в бюджетних коштах та взяттям зобов'язань;

- ефективним використанням коштів і майна;

- станом і достовірністю бухгалтерського обліку і фінансової звітності у міністерствах та інших органах виконавчої влади, державних фондах, фондах загальнообов'язкового державного соціального страхування, бюджетних установах і суб'єктах господарювання державного сектору економіки, а також на підприємствах, в установах та організаціях, які отримують кошти з бюджетів усіх рівнів, державних фондів та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування або використовують державне чи комунальне майно;

- дотриманням бюджетного законодавства, та законодавства про закупівлі;

- діяльністю суб'єктів господарської діяльності незалежно від форми власності, які не віднесені законодавством до підконтрольних установ, за судовим рішенням, ухваленим у кримінальному провадженні.

Державний фінансовий контроль забезпечується Держаудитслужбою через проведення:

- державного фінансового аудиту;

- інспектування;

- перевірки та моніторингу закупівель.

Державний фінансовий аудит є різновидом державного фінансового контролю і полягає у перевірці та аналізі органом державного фінансового контролю фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю. Результати державного фінансового аудиту та їх оцінка викладаються у звіті.

Інспектування здійснюється органом державного фінансового контролю у формі ревізії та полягає у документальній і фактичній перевірці певного комплексу або окремих питань фінансово-господарської діяльності підконтрольної установи, яка повинна забезпечувати виявлення наявних фактів порушення законодавства, встановлення винних у їх допущенні посадових і матеріально відповідальних осіб. Результати ревізії викладаються в акті.

На підконтрольних установах, щодо яких за відповідний період їх фінансово-господарської діяльності проведено державний фінансовий аудит, інспектування за ініціативою органу Держаудитслужби не проводиться.

Контроль за дотриманням законодавства у сфері закупівель здійснюється шляхом проведення моніторингу закупівлі у порядку, встановленому Законом України "Про публічні закупівлі", проведення перевірки закупівель, а також під час державного фінансового аудиту та інспектування.

Перевірка закупівель у замовників проводиться за місцезнаходженням юридичної особи, що перевіряється, чи за місцем розташування об'єкта права власності, щодо якого проводиться перевірка, і полягає у документальному та фактичному аналізі дотримання замовником

законодавства про закупівлі. Результати перевірки закупівель викладаються в акті перевірки закупівель.

Моніторинг закупівлі здійснюється за місцезнаходженням органу державного фінансового контролю.

Терміни та поняття

Державний фінансовий аудит є різновидом державного фінансового контролю і полягає у перевірці та аналізі органом державного фінансового контролю фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю. Результати державного фінансового аудиту та їх оцінка викладаються у звіті.

Державний фінансовий інспектор – це посадова особа, що уповноважена органом Держаудитслужби виконувати контрольні функції щодо проведення ревізії (перевірки) фінансово-господарської діяльності.

Державний фінансовий контроль забезпечується Держаудитслужбою через проведення: державного фінансового аудиту; інспектування; перевірки та моніторингу закупівель.

Держаудитслужба - центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України та який забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю.

До складу органів Державної аудиторської служби України належать Держаудитслужба та її міжрегіональні територіальні органи: Північний офіс Держаудитслужби, Північно-східний офіс Держаудитслужби, Південний офіс Держаудитслужби, Західний офіс Держаудитслужби, Східний офіс Держаудитслужби.

Інспектування здійснюється органом державного фінансового контролю у формі ревізії та полягає у документальній і фактичній перевірці певного комплексу або окремих питань фінансово-господарської діяльності підконтрольної установи, яка повинна забезпечувати виявлення наявних фактів порушення законодавства, встановлення винних у їх допущенні посадових і матеріально відповідальних осіб. Результати ревізії викладаються в акті.

Моніторинг закупівлі здійснюється за місцезнаходженням органу державного фінансового контролю.

Перевірка закупівель у замовників проводиться за місцезнаходженням юридичної особи, що перевіряється, чи за місцем розташування об'єкта права власності, щодо якого проводиться перевірка, і полягає у документальному та фактичному аналізі дотримання замовником законодавства про закупівлі. Результати перевірки закупівель викладаються в акті перевірки закупівель.

Плановою виїзною ревізією вважається ревізія у підконтрольних установах, яка передбачена у плані роботи органу державного фінансового контролю і проводиться за місцезнаходженням такої юридичної особи чи за місцем розташування об'єкта права власності, стосовно якого проводиться така планова виїзна ревізія.

Позапланова виїзна ревізія може здійснюватися лише за наявності підстав для її проведення на підставі рішення суду. Позапланова ревізія підконтрольної установи не може проводитися частіше одного разу на квартал.

Тривалість планової виїзної ревізії не повинна перевищувати 30 робочих днів.

Тривалість позапланової виїзної ревізії не повинна перевищувати 15 робочих днів.

Перелік контрольних питань

1. Структура та історія розвитку державної аудиторської служби України.
2. Форми здійснення контролю Держаудитслужбою.
3. Державний фінансовий аудит.
4. Інспектування.
5. Перевірка закупівель та моніторинг закупівель.

6. Головні завдання Держаудитслужби України.
7. Основні функції органів Держаудитслужби.
8. Повноваження органів Держаудитслужби.
9. Проведення панових та позапланових ревізій органами Держаудитслужби.

Перелік питань до самостійної роботи

1. Права, обов'язки та відповідальність державних фінансових інспекторів та державних аудиторів.
2. Нормативно-правові акти, які регламентують діяльність органів Держаудитслужби України.

Тестові завдання

1. До складу органів Державної аудиторської служби України належать Держаудитслужба та її міжрегіональні територіальні органи (офіси Держаудитслужби):
  - а) Північний, Північно-східний, Південний, Західний, Східний;
  - б) Південний, Південно-східний, Північний, Західний, Східний;
  - в) Північний, Південний, Південно-західний, Західний, Східний;
  - г) Північний, Південно-східний, Південний, Західний, Східний.

2. Нормативно-правовими актами, які регламентують діяльність органів Держаудитслужби України, є:
  - а) Бюджетний кодекс України, Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні», Положення «Про Державну аудиторську службу України»;
  - б) Податковий кодекс України, Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні», Положення «Про Державну аудиторську службу України»;
  - в) Бюджетний кодекс України, Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні», Положення «Про Державну фіскальну службу України»;
  - г) Бюджетний кодекс України, Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», Положення «Про Державну аудиторську службу України».

3. Державний фінансовий контроль забезпечується Держаудитслужбою України через проведення:
  - а) державного фінансового аудиту, інспектування, перевірки закупівель та моніторингу закупівлі;
  - б) незалежного аудиту, інспектування, перевірки закупівель та моніторингу закупівлі;
  - в) державного фінансового аудиту, інвентаризації, перевірки закупівель та моніторингу закупівлі;
  - г) державного фінансового аудиту, інспектування, камеральної перевірки.

4. Проведення планової виїзної ревізії підконтрольних установ дозволяється лише у тому разі, коли їм попередньо надіслано письмове повідомлення (із зазначенням дати початку та закінчення ревізії) за:
  - а) 10 днів;
  - б) тиждень;
  - в) місяць;
  - г) 2 дні.

5. Планова виїзна ревізія проводиться не частіше одного разу на:
  - а) рік;
  - б) квартал;
  - в) півріччя;

г) місяць.

6. Позапланова ревізія підконтрольної установи не може проводитися частіше одного разу на:

- а) квартал;
- б) рік;
- в) півріччя;
- г) місяць.

7. Тривалість планової виїзної ревізії не повинна перевищувати:

- а) 30 робочих днів;
- б) 10 робочих днів;
- в) 15 робочих днів;
- г) 45 робочих днів.

8. Тривалість позапланової виїзної ревізії не повинна перевищувати:

- а) 30 робочих днів;
- б) 10 робочих днів;
- в) 15 робочих днів;
- г) 45 робочих днів.

9. Подовження термінів проведення планової виїзної ревізії можливе лише за рішенням суду на термін, що не перевищує:

- а) 30 робочих днів;
- б) 10 робочих днів;
- в) 15 робочих днів;
- г) 5 робочих днів.

10. Подовження термінів проведення позапланової виїзної ревізії можливе лише за рішенням суду на термін, що не перевищує:

- а) 30 робочих днів;
- б) 10 робочих днів;
- в) 15 робочих днів;
- г) 5 робочих днів.

Питання для самоперевірки

1. Яка структура та історія розвитку державної аудиторської служби України?
2. Які є форми здійснення контролю Держаудитслужбою?
3. Що таке державний фінансовий аудит?
4. Що таке інспектування?
5. Що таке перевірка закупівель та моніторинг закупівель?
6. Які головні завдання Держаудитслужби України?
7. Які основні функції органів Держаудитслужби?
8. Які повноваження органів Держаудитслужби?
9. В чому особливість проведення планових та позапланових ревізій органами Держаудитслужби?
10. Які права, обов'язки та відповідальність державних фінансових інспекторів та державних аудиторів?
11. Які нормативно-правові акти регламентують діяльність органів Держаудитслужби України.

Літературні джерела: /28, 30, 31, 39, 41, 43/

8. Тема заняття

„Організація, планування та здійснення контролю в системі Державної податкової служби України”

Короткий опис, вступ до теми

При вивченні даної теми слід розглянути податковий аудит як форму фінансово-господарського контролю, права, обов'язки та відповідальність ревізора-інспектора, порядок проведення податкових перевірок органами Державної податкової служби України, складання плану і програми проведення податкової перевірки, основні вимоги до акту перевірки та порядок його складання, заходи щодо усунення виявлених порушень та недоліків, контроль за виконанням прийнятих рішень за матеріалами податкової перевірки.

Порядок проведення податкових перевірок органами Державної податкової служби України. Податкові перевірки поділяються ***на планові і позапланові виїзні перевірки.***

Плановою виїзною перевіркою вважається перевірка платника податків щодо своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати ним податків та зборів, яка передбачена у плані роботи органу ДПС і проводиться за місцезнаходженням такого платника податків чи за місцем розташування об'єкта права власності, стосовно якого проводиться така планова виїзна перевірка.

Планова виїзна перевірка проводиться за сукупними показниками фінансово-господарської діяльності платника податків за письмовим рішенням керівника відповідного органу ДПС не частіше одного разу на календарний рік.

Право на проведення планової виїзної перевірки надається лише у тому випадку, коли платнику податків не пізніше ніж за десять днів до проведення зазначеної перевірки надіслано письмове повідомлення із зазначенням дати початку та закінчення перевірки.

Позаплановою виїзною перевіркою вважається перевірка, яка не передбачена в планах роботи органу ДПС і проводиться за наявності хоча б однієї з таких обставин:

- якщо даний платник податків не надасть пояснення та їх документальні підтвердження на обов'язковий письмовий запит органу ДПС протягом 10 робочих днів з дня отримання запиту:

- за наслідками перевірок інших платників податків;
- якщо виявлено недостовірність даних, що містяться у податковій декларації, поданій платником податків;
- у разі виникнення потреби у перевірці відомостей, отриманих від особи, яка мала правові відносини з платником податків;

- платником податків не подано в установлений строк податкову декларацію або розрахунки, якщо їх подання передбачено законом;

- платник податків подав у встановленому порядку скаргу про порушення законодавства посадовими особами органу ДПС під час проведення планової чи позапланової виїзної перевірки, в якій вимагає повного або часткового скасування результатів відповідної перевірки;

- проводиться реорганізація (ліквідація) підприємства;

- стосовно платника податків у порядку, встановленому законом, податковою міліцією заведено оперативно-розшукову справу;

- у разі, коли вищий орган ДПС в порядку контролю за достовірністю висновків нижчого органу ДПС здійснив перевірку документів обов'язкової звітності платника податків або висновків акта перевірки, складеного нижчим контролюючим органом, та виявив їх невідповідність вимогам законів, що призвело до ненадходження до бюджетів сум податків та зборів. Позапланова виїзна перевірка в цьому випадку може ініціюватися вищим органом ДПС лише у тому разі, коли стосовно посадових осіб або службових осіб нижчого органу ДПС, які проводили планову або позапланову виїзну перевірку зазначеного платника податків, розпочато службове розслідування або порушено кримінальну справу;

- платником подано декларацію з від'ємним значенням з податку на додану вартість, яке становить більше 100 тис. гривень.

Позапланова виїзна перевірка може здійснюватися лише на підставі рішення суду. Орган ДПС, який ініціює проведення позапланової виїзної перевірки, подає до суду письмове обґрунтування підстав такої перевірки та дати її початку і закінчення, склад осіб, які будуть проводити таку перевірку, документи, які свідчать про виникнення підстав для проведення

такої перевірки, інформацію про вид та кількість перевірок, проведених органами ДПС щодо суб'єкта господарської діяльності та наслідки таких перевірок за попередні 3 роки, а також на вимогу суду – інші відомості.

У розгляді питання про надання дозволу на проведення позапланової виїзної перевірки мають право брати участь представники суб'єкта господарської діяльності. Повідомлення про місце, дату та час розгляду питання про надання дозволу на проведення позапланової виїзної перевірки направляється не пізніше ніж за три робочі дні до дати такого розгляду.

Позапланова виїзна перевірка здійснюється за рішенням керівника податкового органу, яке оформляється наказом.

Тривалість планової виїзної перевірки не повинна перевищувати 20 робочих днів, а щодо суб'єктів малого підприємництва – 10 робочих днів.

Тривалість позапланової виїзної перевірки не повинна перевищувати 10 робочих днів, а щодо суб'єктів малого підприємництва – 5 робочих днів.

Продовження термінів проведення планової виїзної перевірки можливе на термін не більше як 10 робочих днів, а стосовно суб'єктів малого підприємництва – 5 робочих днів.

Продовження термінів проведення позапланової виїзної перевірки можливе на термін не більше як 5 робочих днів, а стосовно суб'єктів малого підприємництва – 2 робочих дні.

Обмеження у підставах проведення перевірок платників податків, визначені Законом, не поширюються на перевірки, що проводяться на звернення такого платника податків, або перевірки, що проводяться після порушення кримінальної справи проти платника податків, що перевіряється, відповідно до кримінально-процесуального законодавства.

Працівникам податкової міліції забороняється брати участь у проведенні планових та позапланових виїзних перевірок платників податків, що проводяться органами ДПС, якщо такі перевірки не пов'язані з веденням оперативно-розшукових справ або розслідуванням кримінальних справ, порушених стосовно таких платників податків, що знаходяться в їх провадженні.

Посадові особи органу ДПС можуть починати проведення планової або позапланової виїзної перевірки за наявності підстав для їх проведення та за умови надання платнику податків під розписку:

- направлення на перевірку, в якому зазначаються дата його видачі, назва органу ДПС, мета, вид (планова або позапланова), підстави, дата початку та дата закінчення перевірки, посади, звання та прізвища посадових осіб органу ДПС, які проводитимуть перевірку. Направлення на перевірку є дійсним за умови наявності підпису керівника органу ДПС, скріпленого печаткою;

- копії наказу керівника податкового органу про проведення позапланової виїзної перевірки, в якому зазначаються підстави її проведення, дата її початку та дата закінчення.

Ненадання цих документів платнику податків або їх надання з порушенням вимог, встановлених Законом, є підставою для недопущення посадових осіб органу ДПС до проведення планової або позапланової виїзної перевірки.

Проведення перевірок органами ДПС не повинно порушувати нормального режиму роботи платника податків.

У разі заподіяння шкоди внаслідок порушення працівниками органів ДПС прав платників податків, встановлених законами України, а також вимог щодо проведення перевірок платників податків може звернутися до суду із заявою про відшкодування матеріальної та моральної шкоди. При цьому суб'єкти малого підприємництва звільняються від сплати державного мита.

Терміни та поняття

Державна податкова служба України (ДПС) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під

час застосування податкового, митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску.

Пеня – це плата у формі відсотків, що нараховані на суму податкової заборгованості, що утримується з порушника податкового законодавства. Нараховується переважно пеня на суму податкової заборгованості (із врахуванням суми штрафних санкцій за їх наявності) з розрахунку 120% річних облікової ставки Національного банку України, що встановлена на день виникнення такої податкової заборгованості.

Плановою виїзною перевіркою вважається перевірка платника податків щодо своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати ним податків та зборів, яка передбачена у плані роботи органу ДПС і проводиться за місцезнаходженням такого платника податків чи за місцем розташування об'єкта права власності, стосовно якого проводиться така планова виїзна перевірка.

Позапланова виїзна перевірка може здійснюватися лише на підставі рішення суду.

Продовження термінів проведення планової виїзної перевірки можливе на термін не більше як 10 робочих днів, а стосовно суб'єктів малого підприємництва – 5 робочих днів.

Продовження термінів проведення позапланової виїзної перевірки можливе на термін не більше як 5 робочих днів, а стосовно суб'єктів малого підприємництва – 2 робочих дні.

Стягнення донарахованих сум податків і зборів – це отримання з платника сум, що були недораховані ним і виявлені в процесі податкової перевірки.

Тривалість планової виїзної перевірки не повинна перевищувати 20 робочих днів, а щодо суб'єктів малого підприємництва – 10 робочих днів.

Тривалість позапланової виїзної перевірки не повинна перевищувати 10 робочих днів, а щодо суб'єктів малого підприємництва – 5 робочих днів.

Штрафи – це плата в фіксованій сумі у формі відсотків від суми податкового зобов'язання або у сумі кратних чисел неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що утримується з порушника податкового законодавства. Штрафи можуть накладатися на громадян, а також як на підприємства (організації, заклади), так і на їх керівників й інших посадових осіб (адміністративні штрафи).

Перелік контрольних питань

1. Система органів контролю державної податкової політики.
2. Основні функції податкових органів.
3. Порядок та підстави проведення планових та позапланових податкових перевірок органами Державної податкової служби України.
4. Порядок застосування фінансових санкцій та стягнення податкової заборгованості.
5. Оскарження рішень ДПС України.

Перелік питань до самостійної роботи

1. Історія становлення та розвитку ДПС України.
2. Види перевірок, які здійснює Державна податкова служба України.
3. Оскарження рішень ДПС України в адміністративному порядку.
4. Оскарження рішень ДПС України в судовому порядку.

Тестові завдання

1. ДПС України очолює Голова, який призначається на посаду та звільняється з посади:
  - а) Кабінетом Міністрів України;
  - б) Міністром фінансів;
  - в) Прем'єр-міністром України;
  - г) Президентом України.
2. До системи органів ДПС відносять:

- а) головний офіс ДПС України, територіальні органи ДПС в областях, міжрайонні та об'єднані ДПІ;
- б) головний офіс ДПС України, територіальні органи ДПС в областях, районні ДПІ, об'єднані ДПІ;
- в) головний офіс ДПС України, регіональні ДПІ, міжрайонні та об'єднані ДПІ;
- г) Державна податкова адміністрація України, територіальні органи ДПС в областях, міжрайонні та об'єднані ДПІ.

3. Державні податкові органи виконують такі основні функції управління державними фінансами у сфері оподаткування:

- а) обліку та звітності, контролю, регулювання, аналітична, комунікативна;
- б) обліку та звітності, планування, регулювання, аналітична, комунікативна;
- в) обліку та звітності, контролю, регулювання, адміністративна, комунікативна;
- г) обліку та звітності, контролю, регулювання, аналітична, соціологічна.

4. Право на проведення органами ДПС планової виїзної перевірки надається лише у тому випадку, коли платнику податків надіслано письмове повідомлення не пізніше ніж за:

- а) 10 днів;
- б) тиждень;
- в) місяць;
- г) 2 дні.

5. Тривалість планової виїзної перевірки органом ДПС не повинна перевищувати:

- а) 20 робочих днів, а щодо суб'єктів малого підприємництва – 10 робочих днів;
- б) 30 робочих днів, а щодо суб'єктів малого підприємництва – 15 робочих днів;
- в) 10 робочих днів, а щодо суб'єктів малого підприємництва – 5 робочих днів;
- г) 45 робочих днів, а щодо суб'єктів малого підприємництва – 30 робочих днів.

6. Тривалість позапланової виїзної перевірки органом ДПС не повинна перевищувати:

- а) 20 робочих днів, а щодо суб'єктів малого підприємництва – 10 робочих днів;
- б) 5 робочих днів, а щодо суб'єктів малого підприємництва – 2 робочих днів;
- в) 30 робочих днів, а щодо суб'єктів малого підприємництва – 15 робочих днів;
- г) 10 робочих днів, а щодо суб'єктів малого підприємництва – 5 робочих днів.

7. Продовження термінів проведення планової виїзної перевірки органом ДПС можливе на термін не більше як:

- а) 10 робочих днів, а стосовно суб'єктів малого підприємництва – 5 робочих днів;
- б) 5 робочих днів, а щодо суб'єктів малого підприємництва – 2 робочих днів;
- в) 30 робочих днів, а щодо суб'єктів малого підприємництва – 15 робочих днів;
- г) 20 робочих днів, а щодо суб'єктів малого підприємництва – 10 робочих днів.

8. Продовження термінів проведення позапланової виїзної перевірки органом ДПС можливе на термін не більше:

- а) 10 робочих днів, а стосовно суб'єктів малого підприємництва – 5 робочих днів;
- б) 5 робочих днів, а щодо суб'єктів малого підприємництва – 2 робочих днів;
- в) 30 робочих днів, а щодо суб'єктів малого підприємництва – 15 робочих днів;
- г) 20 робочих днів, а щодо суб'єктів малого підприємництва – 10 робочих днів.

9. До платників податків, що порушують податкове законодавство, застосовують наступні фінансові санкції:

- а) стягнення донарахованих сум податків і зборів, штрафи, пеня;
- б) стягнення донарахованих сум податків і зборів, штрафи, податковий кредит;
- в) стягнення донарахованих сум податків і зборів, штрафи, підвищені ставки податків;
- г) стягнення донарахованих сум податків і зборів, позбавлення пільг, пеня.

10. Посадові особи органу ДПС можуть починати проведення планової або позапланової виїзної перевірки за умови надання платнику податків під розписку:

- а) направлення на перевірку, копії наказу керівника податкового органу про проведення позапланової виїзної перевірки;
- б) направлення на перевірку, наказу керівника ДПС про проведення позапланової виїзної перевірки;
- в) програми перевірки, копії наказу керівника податкового органу про проведення позапланової виїзної перевірки;
- г) плану перевірки, копії наказу керівника податкового органу про проведення позапланової виїзної перевірки.

Питання для самоперевірки

1. Що включає система органів контролю державної податкової політики?
2. Історія становлення та розвитку ДПС України.
3. Які основні функції податкових органів?
4. Який порядок та підстави проведення планових податкових перевірок органами Державної податкової служби України?
5. Який порядок та підстави проведення позапланових податкових перевірок органами Державної податкової служби України?
6. Який порядок застосування фінансових санкцій та стягнення податкової заборгованості?
7. Види перевірок, які здійснює Державна податкова служба України.
8. Яка особливість оскарження рішень ДПС України в адміністративному порядку?
9. Яка особливість оскарження рішень ДПС України в судовому порядку?

Літературні джерела: / 27, 28, 31, 38, 41, 42, 43/

9. Тема заняття

„Особливості здійснення фінансово-господарського контролю в галузях економіки”

Короткий опис, вступ до теми

При вивченні даної теми слід розглянути ревізію, аудит та податковий контроль діяльності промислових виробничих підприємств; житлово-комунальні послуги; туристичні послуги; стоматологічні послуги; торгівлю діяльність як об'єкт аудиту; аудит підприємств громадського харчування; сільськогосподарські підприємства як об'єкт контролю; контроль діяльності будівельних підприємств; контроль діяльності транспортних підприємств.

Житлово-комунальні послуги. До підприємств сфери житлово-комунальних послуг належать підприємства різних форм власності, які надають комунальні послуги населенню та підприємствам, установам і організаціям:

- 1) підприємства тепло-, газо-, водопостачання та водовідведення, санітарної очистки, обслуговування ліфтів;
- 2) підприємства, які надають послуги населенню з обслуговування житла, ремонту квартир та житлових будинків, збирання і перерахування деяких комунальних платежів відповідним комунальним підприємствам, а також надають послуги з надання нежитлових приміщень в оренду;
- 3) інші комунальні підприємства – зеленого господарства, зовнішнього благоустрою, міський електротранспорт, бюро технічної інвентаризації, готелі тощо.

Специфіка діяльності підприємств сфери житлово-комунальних послуг знаходить відображення в обліку, накладаючи при цьому певні особливості:

- 1) надання населенню субсидій і пільг потребує ведення розрахунків з бюджетом з урахуванням затримок з виплатами;
- 2) отримані дотації на покриття збитків не обкладаються ПДВ, що потребує коригування сум податкового кредиту;

3) пільги з ПДВ передбачають до використання субрахунків 643, 644 в момент нарахування, якщо ця подія сталася раніше оплати;

4) на житлові будинки та об'єкти зовнішнього благоустрою амортизація в податковому обліку не нараховується, а в бухгалтерському нараховується з одночасним визнанням доходу;

5) особливості надання в оренду державного та комунального майна, прийняття на баланс і передачі з балансу житлового фонду;

6) комунальні підприємства сплачують до бюджету щоквартальні дивіденди;

7) комунальні підприємства складають фінансовий план на рік, в частині першій якого відображаються очікувані доходи за їх видами, витрати за статтями, фінансові результати і розподіл чистого прибутку, а в частині другій – джерела коштів і напрями використання. Деякі комунальні підприємства є приватизованими. На таких приватних підприємствах фінансовогосподарський контроль, як правило, проявляється у вигляді незалежного аудиту, на підприємствах державної власності проводяться ревізії. Крім того, незалежно від форми власності на підприємствах житлово-комунальної сфери обов'язково здійснюється податковий контроль.

Крім того, житлово-комунальні підприємства підлягають податковому контролю. При здійсненні податкового контролю розрахунків житлово-комунального підприємства з квартиронаймачами існує особливість, зумовлена специфікою відображення податкових зобов'язань по ПДВ. Так, у житлово-комунальному господарстві зобов'язання з ПДВ при розрахунках з квартиронаймачами відображаються в обліку в момент отримання коштів від населення. Таку пільгу з ПДВ мають лише окремі галузі житлово-комунального господарства.

Туристичні послуги. Згідно зі статтею 1 Закону України "Про туризм", туристична діяльність – це діяльність із надання різних туристичних послуг відповідно до діючого законодавства. До послуг, які можуть надаватися туристам належать послуги з їх розміщення, харчування, транспортного, інформаційно-рекламного обслуговування, а також послуги установ культури, спорту, побуту, розваг тощо, спрямовані на задоволення потреб громадян.

До підприємств сфери туристичних послуг належать: туристичні агенції, бюро подорожей, бюро екскурсій, екскурсійні бюро, бюро з приймання туристів, туристичні оператори, готелі, мотелі, кемпінги, туристичні комплекси та бази, інші юридичні та фізичні особи, які здійснюють туристичну діяльність згідно з їх статутами або положеннями. Фінансово-господарський контроль на туристичних підприємствах здійснюється в формі незалежного аудиту та податкового контролю.

Аудит суб'єктів туристичної діяльності містить деякі специфічні напрями перевірки:

1. Перевірка укладених туристичною фірмою з туристами договорів. При цьому перевіряється термін виконання кожного окремого договору, суми договірних зобов'язань та співставляється сума туристичної послуги, яка надається що вказана в договорі з прибутковим касовим ордером.

2. Перевірка правильності та своєчасності видачі туристичних ваучерів. Бланки ваучерів є документами суворої звітності. Тому досліджується порядок їх видачі. Оскільки туристичний ваучер є не тільки підставою для отримання туристом послуг, зазначених в договорі, а й гарантією оплати послуг для сторони, що приймає туриста, то спостерігаються випадки безпідставного списання бланків ваучерів з метою здійснення махінацій. Особливе місце посідає також облік бланків туристичних ваучерів. Згідно з законодавством вони повинні обліковуватись на рахунках 209 "Інші матеріали" та на забалансовому рахунку 08 "Бланки суворого обліку".

3. Перевірка визначення собівартості туристичного продукту. Собівартість туристичного продукту – це вартісна оцінка матеріальних та інших витрат, які використовуються у процесі виробництва та продажу туристичного продукту, а також інших витрат на його просування і реалізацію. Собівартість реалізованого туристичного продукту складається з виробничої собівартості продукції, яка була реалізована впродовж року, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормативних виробничих витрат.

Суб'єкти туристичної діяльності також підлягають обов'язковому контролю з боку податкових органів. Метою податкового контролю діяльності суб'єктів туристичної діяльності є встановлення законності, правильності та повноти розрахунків підприємства з бюджетом та державними цільовими фондами в частині сплати ним податків, зборів і обов'язкових платежів. При здійсненні податкового контролю діяльності суб'єктів підприємництва, що надають туристичні послуги, особливостей немає. Всі питання податкової перевірки опрацьовуються за загальноприйнятими напрямками.

Стоматологічні послуги надаються підприємствами, установами та організаціями різних форм власності, а також приватними особами, які можуть надавати стоматологічні послуги за умов наявності необхідної матеріально-технічної бази і кваліфікованих фахівців. Надання стоматологічних послуг підлягає ліцензуванню, але не вимагає патентування. На підприємствах стоматологічної сфери залежно від форми власності фінансово-господарський контроль здійснюється у формах незалежного аудиту (приватні стоматологічні поліклініки) або ревізії (інспектування) – (державні стоматологічні поліклініки). Крім того, незалежно від форми власності, діяльність суб'єктів стоматологічного бізнесу підлягає обов'язковому податковому контролю.

Специфічним питанням при проведенні ревізії (аудиту) діяльності стоматологічних поліклінік є контроль за формуванням ціни на стоматологічні послуги. Ціна на стоматологічну послугу складається з фактичної собівартості послуги, планового прибутку та суми ПДВ (якщо підприємство не звільнено від сплати ПДВ). При цьому всі ціни мають бути відображені в прейскуранті, підписаному директором підприємства. Крім того, діяльність стоматологічних поліклінік підлягає обов'язковому податковому контролю.

Терміни та поняття

Виробництво – вид підприємницької діяльності, в результаті якої створюються нові матеріальні або нематеріальні продукти.

Відпускна ціна – ціна, яка складається з собівартості, прибутку, податків.

Вільна ціна – ціна, яка встановлюється продавцем товару з урахуванням кон'юнктури ринку, попиту і пропозиції.

Внутрішній аудит – система контролю за дотриманням встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку і надійністю функціонування системи внутрішнього контролю, яка організована економічним суб'єктом, що діє в інтересах його керівництва та (або) власників, і регламентована внутрішніми документами.

Договірна ціна – 1) вартість підрядних робіт, за яку підрядна організація, визначена виконавцем робіт, згодна виконати об'єкт замовлення; 2) ціна, яка встановлюється за домовленістю між виробником (продавцем) і споживачем (покупцем) товарів.

Торгівля – одна з основних галузей економічної діяльності держави і найрозвиненіша форма підприємництва.

Сфера торгово-виробничої діяльності – громадське харчування (кухні, кав'ярні, ресторани, бари і т. д.).

Товар – матеріальна або нематеріальна власність, що реалізовується на ринку. Товаром можуть бути продукти фізичної і розумової праці, результати послуг, земля, її надра, – тобто все те, що має споживну вартість і може обмінюватися на інший товар (гроші) власником. У вузькому значенні під товаром розуміється продукт праці, виготовлений і призначений для обміну.

Товарообіг – процес обміну товарів на гроші. Товарообіг характеризує процес руху товарів через акти купівлі-продажу. До показників, що характеризують товарообіг торгового підприємства, відносяться: об'єм товарообігу у вартісному виразі за поточними цінами, асортиментна структура товарообігу за окремими групами товарів, одноденний об'єм товарообігу й ін. Товарообіг підрозділяється на роздрібний і оптовий.

Майно – матеріальні цінності, речі, що знаходяться у власності юридичних та фізичних осіб.

Незавершене виробництво – продукція, що не пройшла всіх стадій обробки, передбачених технологічним процесом, а також неукомплектовані вироби, що не пройшли випробувань і технічного приймання.

Некомерційний сектор – ефективний постачальник соціально значимих послуг, що відрізняється не тільки здатністю оперативного реагувати на потреби населення, нові соціальні виклики і проблеми, але й характеризується низькими адміністративними витратами.

Неприбуткова організація – самостійна організація, яка системно проводить господарську діяльність, яка здійснюється суб'єктами хазяйнування, та направлена на досягнення економічних, соціальних та інших результатів без мети отримання прибутку.

Оптова торгівля – продаж торговими підприємствами товарів іншим підприємствам і організаціям роздрібною торгівлі, громадського харчування, суб'єктам підприємництва. Продаж проводиться партіями, а товар отримується, як правило, безпосередньо у виробника.

Сфера оптової торгівлі – товарні склади, магазини, що мають функціональні майданчики для зберігання і продажу товарів у великих розмірах.

Послуги – підприємницька діяльність, що на відміну від виробництва продукції полягає в постачанні на ринок таких цінностей, які не мають матеріального характеру.

Продажна ціна – ціна, по якій товар реалізується оптом, дрібним оптом, у роздріб.

Роздрібна торгівля – продаж товарів самому споживачу в розмірах, відповідних його щоденним некомерційним потребам, а сам товар, як правило, отримується на оптових базах або в оптових продавців. Сфера роздрібною торгівлі – магазини, намети, кіоски, лотки і т. д.

Сільське господарство – одна з основних галузей матеріального виробництва, призначення якої – забезпечити потреби населення в продуктах харчування і промисловість у сільськогосподарській сировині. У цих умовах особливе значення набуває обліку, за допомогою якого забезпечується збереження сільськогосподарської власності і продукції, правильне використання насіння, кормів, пального, машин, дотримання госпрозрахунку і підвищення рентабельності господарства.

Собівартість товару – витрати, пов'язані з виробництвом і реалізацією товарів. Підприємства повинні реалізовувати товари за ціною вище за його собівартість, щоб одержати прибуток. Собівартість туристичного продукту – вартісна оцінка матеріальних та інших витрат, які використовуються у процесі виробництва і продажу туристичного продукту, а також інших витрат на його просування та реалізацію.

Суб'єкти надання стоматологічних послуг – підприємства, установи та організації різних форм власності, а також приватні особи, які можуть надавати стоматологічні послуги за умов наявності необхідної матеріально-технічної бази і кваліфікованих фахівців.

Суттєвість – якісна характеристика інформації, її властивість впливати на рішення користувача фінансової звітності.

Ціна на стоматологічну послугу – ціна, яка складається з фактичної собівартості послуги, планового прибутку та суми ПДВ (якщо підприємство не звільнено від сплати ПДВ). При цьому всі ціни повинні бути відображені в преїскуранті, підписаному директором підприємства, що надає стоматологічні послуги.

Перелік контрольних питань

1. Типові порушення в діяльності промислових виробничих підприємств.
2. Типові порушення в діяльності житлово-комунальних підприємств.
3. Типові порушення в діяльності підприємств стоматологічної сфери.
4. Типові порушення в діяльності торгових підприємств.
5. Аудит підприємств громадського харчування..
6. Типові порушення в діяльності сільськогосподарських підприємств.

Перелік питань до самостійної роботи

1. Фінансово-господарський контроль діяльності промислових виробничих підприємств.
2. Сфера послуг як об'єкт фінансово-господарського контролю.

3. Контроль на сільськогосподарських, будівельних та транспортних підприємствах.

Тестові завдання

1. На промислових виробничих підприємствах фінансово-господарський контроль може здійснюватись у формі:
  - а) ревізії, аудиту, податкового контролю;
  - б) інспектування, державного фінансового аудиту;
  - в) інвентаризації, судово-економічної експертизи;
  - г) моніторингу державних закупівель.

2. Відмінності при здійсненні ревізії та аудиту:
  - а) відрізняється кінцева мета;
  - б) відмінності при плануванні;
  - в) відрізняється процес узагальнення результатів;
  - г) всі відповіді правильні.

3. Брак класифікується на:
  - а) універсальний та специфічний;
  - б) загальний та окремий;
  - в) колективний та індивідуальний;
  - г) виправний, невиправний, зовнішній та внутрішній.

4. До складу незавершеного виробництва, як правило, належать:
  - а) залишки сировини та напівфабрикатів, що знаходяться в процесі переробки;
  - б) залишки продукції в обробних цехах, що не пройшли всіх стадій обробки;
  - в) продукція, обробка якої закінчена, але яка не прийнята відділом технічного контролю, неукмплектована чи неупакована;
  - г) всі відповіді правильні.

5. Прибуток платників податку оподатковується за ставкою:
  - а) 20 %;
  - б) 16 %;
  - в) 19 %;
  - г) 18 %.

6. Ставка ПДВ в Україні:
  - а) 28 %;
  - б) 16,7 %;
  - в) 20 %;
  - г) 18 %.

7. Плата за землю справляється у вигляді:
  - а) земельного податку або орендної плати;
  - б) земельного паю;
  - в) дивідендів;
  - г) єдиного податку.

8. Об'єктом оподаткування ПДВ є:
  - а) ввезення товарів у митному режимі імпорту;
  - б) операції платників податку з поставки товарів та послуг, місце надання яких знаходиться на митній території України;
  - в) ввезення товарів у митному режимі реімпорту;
  - г) всі відповіді правильні.

9. Об'єктом плати за землю є:

- а) земельна ділянка;
- б) земельна частка (пай), яка перебуває у власності або користуванні;
- в) земельна частка (пай), яка перебуває в оренді;
- г) всі відповіді правильні.

10. Готова продукція впродовж звітного місяця списувалася на склад саме за:

- а) собівартістю;
- б) середніми цінами реалізації;
- в) обліковими цінами;
- г) всі відповіді правильні.

Питання для самоперевірки

1. Мета, завдання, джерела інформації та нормативно-правові акти контролю діяльності промислових виробничих підприємств.
2. Мета, завдання, джерела інформації та нормативно-правові акти контролю у сфері послуг.
3. Мета, завдання, джерела інформації та нормативно-правові акти контролю на сільськогосподарських підприємствах.
4. Мета, завдання, джерела інформації та нормативно-правові акти контролю на будівельних підприємствах.
5. Мета, завдання, джерела інформації та нормативно-правові акти контролю на транспортних підприємствах.

Літературні джерела: / 27, 28, 31, 38, 41, 42, 43/

5. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО КОНТРОЛЬНИХ ЗАХОДІВ

1. Поняття контролю та його сутність.
2. Основні історичні віхи розвитку контролю.
3. Основні віхи розвитку контрольно-ревізійних органів
4. Економічний контроль: завдання та складові.
5. Об'єкт та предмет фінансового контролю.
6. Господарський контроль: об'єкт та предмет.
7. Об'єкт та предмет фінансово-господарського контролю.
8. Функції фінансово-господарського контролю.
9. Суть системи фінансово-господарського контролю в Україні
10. Основні фактори організації та проведення фінансово-господарського контролю.
11. Основні принципи фінансово-господарського контролю.
12. Контрольний процес та його стадії.
13. Організація і проведення фінансово-господарського контролю в комп'ютерному середовищі.
14. Ефективність фінансово-господарського контролю та шляхи його удосконалення.
15. Види фінансово-господарського контролю.
16. Суб'єкти контролю в Україні та їх функції.
17. Форми економічного контролю.
18. Спеціалізовані разові форми здійснення контролю.
19. Метод фінансово-господарського контролю.
20. Загальнонаукові методи.
21. Способи і прийоми натурального (візуального) контролю.
22. Способи і прийоми документального контролю.
23. Інвентаризація та її види.
24. Нормативно-правове регулювання фінансово-господарського контролю в Україні.
25. Сутність та значення Податкового кодексу як основи податкової реформи в Україні.

26. Стратегічні завдання податкової реформи в Україні.
27. Виникнення та розвиток аудиту у системі фінансово-господарського контролю.
28. Зміст і функції аудиторського контролю.
29. Класифікація організаційних форм аудиторського контролю.
30. Організація аудиторської діяльності в Україні.
31. Мета та основні завдання внутрішнього аудиту
32. Особливості організації внутрішнього аудиту.
33. Особливості проведення внутрішнього аудиту.
34. Узагальнення результатів внутрішнього аудиту.
35. Внутрішньогосподарський контроль.
36. Система органів державної аудиторської служби України.
37. Головні завдання Держаудитслужби.
38. Основні функції органів Держаудитслужби.
39. Повноваження органів Держаудитслужби.
40. Проведення ревізій органами державного фінансового контролю.
41. Права, обов'язки та відповідальність державних аудиторів.
42. Система органів контролю Державної податкової служби України.
43. Порядок проведення податкових перевірок органами Державної податкової служби України.
44. Порядок застосування фінансових санкцій та стягнення податкової заборгованості.
45. Оскарження рішень ДПС України.
46. Податкова міліція: функції, права, обов'язки.
47. Діяльність промислових виробничих підприємств як об'єкт контролю.
48. Ревізія та аудит за діяльністю промислових виробничих підприємств.
49. Податковий контроль діяльності промислових виробничих підприємств.
50. Типові порушення в діяльності промислових виробничих підприємств.
51. Житлово-комунальні послуги. Типові порушення в діяльності житлово-комунальних підприємств.
52. Туристичні послуги.
53. Стоматологічні послуги. Типові порушення в діяльності підприємств стоматологічної сфери.
54. Торгова діяльність як об'єкт аудиту.
55. Аудит торгових підприємств.
56. Типові порушення в діяльності торгових підприємств.
57. Аудит підприємств громадського харчування.
58. Податковий контроль діяльності підприємств торгівлі та громадського харчування.
59. Сільськогосподарські підприємства як об'єкт контролю.
60. Ревізія та аудит на сільськогосподарських підприємствах.
61. Податковий контроль діяльності сільськогосподарських підприємств.
62. Типові порушення в діяльності сільськогосподарських підприємств.
63. Контроль діяльності будівельних підприємств.
64. Контроль діяльності транспортних підприємств.
65. Статус неприбуткової організації.
66. Аудит неприбуткових організацій.
67. Податковий контроль діяльності неприбуткових організацій.
68. Діяльність банків як об'єкт банківського контролю.
69. Зовнішній контроль діяльності банківських установ.
70. Внутрішній контроль та аудит діяльності банківських установ.

6. ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Види оцінювання знань здобувачів вищої освіти: попередній, поточний, періодичний, тематичний, підсумковий.

Методи оцінювання знань здобувачів вищої освіти: оцінювання викладачем, взаємоперевірка, самооцінка, колективне оцінювання.

Загальний розподіл балів, які здобувач вищої освіти може отримати в межах 100-бальної системи оцінювання, представлено в табл. 6.1.

Максимальна кількість балів, що може бути отримана здобувачем вищої освіти на практичному занятті становить 4 бали (табл. 6.2).

Виконання самостійної роботи, як правило, оцінюється під час проведення практичного заняття у вигляді опитування, в тому числі за питаннями, які виносяться на самостійну роботу.

Загальний розподіл балів, які здобувач вищої освіти може отримати в межах 100-бальної системи оцінювання, повинен включати обов'язкове комп'ютерне тестування на платформі дистанційного навчання ДПУ MOODLE (до 5 балів макс.).

Розподіл балів з навчальної дисципліни „Теорія фінансово-господарського контролю”.

Денна форма навчання

Модуль 1 - (24 бали)				Контрольний захід № 1 – 8 балів	Диференційований залік - 50 балів	Загальна оцінка з курсу = 50 балів + 50 балів (Залік)
Теми	Т. 1	Т. 2	Т. 3-4			
Загальна кількість балів	5	5	6			
Відповідь на семінарському занятті	4	4	4			
Індивідуально-консультанційна робота	1	1	2			
Самостійна робота	Оцінювання самостійної роботи здійснюється під час семінарських занять та написання контрольної роботи					
Модуль 2 - (21 бал)				Контрольний захід № 2 – 8 балів		
Теми	Т. 5-6	Т. 7-8	Т. 9			
Загальна кількість балів	6	6	1			
Відповідь на семінарському занятті	4	4				
Індивідуально-консультанційна робота	2	2	1			
Самостійна робота	Оцінювання самостійної роботи здійснюється під час семінарських занять та написання контрольної роботи					
Підсумковий тестовий контроль на платформі дистанційного навчання ДПУ MOODLE	5					

Розподіл балів з навчальної дисципліни „Теорія фінансово-господарського контролю”.

Заочна форма навчання

Модуль 1 - (25 балів)				ний захід № 1	йований залік - 50	курсу = 50 балів + 50
Теми	Т. 1	Т. 2	Т. 3-4			
Загальна кількість	1	1	2			

балів					
Відповідь на семінарському занятті					
Індивідуально-консультаційна робота	1	1	2		
Самостійна робота	Оцінювання самостійної роботи здійснюється під час семінарських занять та написання контрольної роботи				
Модуль 2 - (25 балів)					
Теми	Т. 5-6	Т. 7-8	Т. 9	Контрольний захід № 2 – 20 балів	
Загальна кількість балів	6	6	1		
Відповідь на семінарському занятті					
Індивідуально-консультаційна робота	2	2	1		
Самостійна робота	Оцінювання самостійної роботи здійснюється під час семінарських занять та написання контрольної роботи				

Таблиця 6.2

Шкала оцінювання роботи здобувачів вищої освіти на практичних заняттях	
Кількість балів	Критерії оцінювання
Максимальний бал відповідно до розподілу балів на одне заняття – 4 бали	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі завдання практичної роботи.
Мінімальний бал відповідно до розподілу балів на одне заняття – 1 бал	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та завдань практичної роботи, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.
0	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та завдань практичної роботи. Не вирішив жодного практичного завдання.

Критерії оцінювання контрольних робіт.

Формою проміжного поточного контролю є контрольні роботи, які проводяться у письмовій формі та кожна з яких оцінюється від 0 до 8 балів.

Таблиця 6.3

Розподіл балів за різні види завдань в межах контрольної роботи

Вид завдання	Максимальна кількість балів за виконання
Теоретичні питання	3
Тести	5
Всього	8

Таблиця 6.4

Критерії оцінювання тестів

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який у повному обсязі дав відповіді на всі тести.	5
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який дав неправильну відповідь на всі поставлені питання, допустив істотні помилки, оперував неактуальною застарілою інформацією або відповіді на питання відсутні взагалі.	0

Таблиця 6.5

Критерії оцінювання теоретичних питань

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який повністю розкрив всі питання та використовував для цього наукову літературу та власну думку.	3
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який дав фрагментарні відповіді на поставлені питання (без аргументації й обґрунтування, підсумків), у відповідях присутні неточності та помилки або відповідь дана лише на окремі питання	2
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який розкрив сутність лише окремих питань та використовував для цього наукову літературу та власну думку.	1
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який взагалі не розкрив сутність поставлених питань.	0

Критерії оцінювання індивідуально-консультанційної роботи.

Індивідуально-консультанційна робота здійснюється у формі тестів, оцінюється від 0 до 1 бала за кожну тему.

Таблиця 6.6

Розподіл балів за різні види завдань в межах підсумкової контрольної роботи

Вид завдання	Максимальна кількість балів за виконання
Теоретичне питання 1	10
Теоретичне питання 2	10
Теоретичне питання 3	10
Тести	20
Всього	50

Підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти здійснюється за результатами поточного контролю (від 0 до 50 балів) та заліку (від 0 до 50 балів). Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання є отримання не менше 25 балів за поточний контроль та 25 балів за підсумковий контроль у формі заліку.

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в національну шкалу та шкалу за системою ЄКТС здійснюється в такому порядку (табл. 6.7):

Таблиця 6.7

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами й критеріями оцінювання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					Екзамен	Залік

90-100	A	відмінно	Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.	високий (творчий)	Відмінно	зараховано
80-89	B	дуже добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.	достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
70-79	C	добре	Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.			
60-69	D	задовільно	Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.	середній (репродуктивний)	Задовільно	
50-59	E	достатньо	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.			
35-49	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	Не зараховано

0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.			
------	---	--	--	--	--	--

Результати складання заліку оцінюються за чотирибальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»), і вносяться у відомість обліку успішності здобувача вищої освіти, залікову книжку, індивідуальний навчальний план здобувача вищої освіти (крім «незадовільно» і «не зараховано»).

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни. Критерії оцінювання відповідно до виду робіт, необхідно конкретизувати.

ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ:

- проведення попереднього контролю;
- проведення поточного і підсумкового контролю знань студентів;
- проведення усного опитування студентів за основними питаннями;
- проведення перевірки виконання домашніх завдань;
- презентації результатів виконаних завдань;
- проведення бліц-опитування, що являє собою або суцільне опитування всіх присутніх студентів групи, або вибіркове опитування частини студентів групи;
- комп'ютерне тестування на платформі MOODLE ДПУ.
- диференційований залік.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Білуха М. Т. Теорія фінансово-господарського контролю і аудиту. – К. : Вища школа, 2000. – 680 с.
2. Дікань Л. В. Фінансово-господарський контроль: навч. посіб. / Л. В. Дікань. – К.: Знання, 2010. – 395 с.
3. Огійчук М. Ф., Новіков І. Т., Рагуліна І. І. Аудит: організація і методика : навч. посібник – К. : Алерта, 2010. – 584 с.
4. Шевчук О. А. Державний фінансовий контроль бюджетних установ [Текст] : навч. посібник / О. А. Шевчук ; Київський національний торговельно-економічний ун-т. – К. : КНТЕУ, 2007. – 215 с
5. Шевчук О. А. Державний фінансовий контроль [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / О. А. Шевчук ; Нац. банк України, Ун-т банк. справи. - Київ : УБС НБУ, 2014. – 418 с.

Допоміжна:

6. Аналітично-контрольні аспекти регулювання фінансово-господарської діяльності суб'єктів економіки : монографія / за заг. ред. А. В. Лісового та Е. В. Кондукової; Університет державної податкової служби України. – Ірпінь, 2017 р. – 346 с.
7. Податковий кодекс України : закон України від 02.12.2010 № 2755-VI (із

змiнами).

8. Про основнi засади здiйснення державного фiнансового контролю в Укранi : закон Укранi вiд 16.10.2012 № 5463-17.

9. Про Рахункову палату : закон Укранi вiд 11.07.1996 № 315/96-ВР (iз змiнами i доповненнями).

10. Деякi питання утворення структурних пiдроздiлiв внутрiшнього аудиту та проведення такого аудиту в мiнiстерствах, iнших центральних органах виконавчої влади, iх територiальних органах та бюджетних установах, якi належать до сфери управління мiнiстерств, iнших центральних органiв виконавчої влади : постанова Кабiнету Мiнiстрiв Укранi вiд 28.09.2011 № 1001.

11. Про затвердження Кодексу етики працiвникiв пiдроздiлу внутрiшнього аудиту: наказ Мiнiстерства фiнансiв Укранi вiд 29.09.2011 № 1217.

12. Про затвердження Стандартiв внутрiшнього аудиту : наказ Мiнiстерства фiнансiв Укранi вiд 04.10.2011 № 1247.

13. Шевчук О. А. Контроль у системi iнновацiйного менеджменту пiдприємства [Текст] : монографiя / [Є. В. Мних та iн.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Є. В. Мниха ; Киiв. нац. торг.-екон. ун-т. – К. : Киiв. нац. торг.-екон. ун-т, 2011. – 451 с.

14. Шевчук О. А. Система державного фiнансового контролю: формування та розвиток в Укранi [Текст] : монографiя / О. А. Шевчук ; Держ. фiскал. служба Укранi, Нац. акад. статистики, облiку та аудиту. – Iрпiнь : Ун-т ДПС Укранi, 2016. – 377 с.

15. Шевчук О. А. Державний фiнансовий контроль: питання теорiї та практики [Текст] : монографiя / О. А. Шевчук ; Нац. банк Укранi, Ун-т банк. справи. – К. : УБС НБУ, 2013. – 431 с.

Перiодичнi видання та Iнтернет-ресурси

1. Сайт Держаудитслужби Укранi <http://www.dkrs.gov.ua/>
2. Сайт Державної служби статистики Укранi <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Сайт Кабiнету мiнiстрiв Укранi <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Сайт Рахункової палати Укранi <http://www.ac-rada.gov.ua/achamber/>
5. Сайт журналу Дебет-Кредит <http://www.dtk.com.ua/>
6. Сайт журналу Баланс <http://www.balance.com.ua/>
7. Сайт Верховної Ради Укранi – // www.rada.gov.ua/
8. Мiнiстерство фiнансiв Укранi – // www.minfm.gov.ua/
9. Нацiональний банк Укранi – // www.bank.gov.ua/
10. Державна податкова служба Укранi – // www.sta.gov.ua/
11. Газета "Дебет- кредит" – // www.dtk.com.ua/
12. Газета "Урядовий кур'єр" – // www.uamedia.visti.net/uk/
13. Газета "Галицькi контракти" – // www.gc.lviv.ua/
14. Газета "Голос Укранi" – // uamedia.visti.net/golos/
15. Укранський фiнансовий сервер – // www.ufs.kiev.ua/
16. Мiжнародна федерацiя бухгалтерiв – // www.ifac.org
17. <https://fincontrol.com.ua/> - Всеукраїнський науково-практичний журнал «Фiнансовий контроль».
18. Index Copernicus <http://journals.indexcopernicus.com/+,p3843,3.html>
19. Google Scholar <https://scholar.google.com.ua/citations?user=sLRR06MAAAAJ&hl=ru>
20. РIНЦ http://elibrary.ru/titel_about.asp?id=41282
21. Укранські науковi журнали <http://usj.org.ua/content/ekonomichnyu-postir>
22. Central and Eastern European Online Library (C.E.E.O.L.),

Рецензія

на методичні рекомендації
до самостійної роботи
з навчальної дисципліни
“Теорія фінансово-господарського контролю”
для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
(денної та заочної форми навчання)
галузь знань 07 “Управління та адміністрування”
спеціальність 071 “Облік і оподаткування”
освітньо-професійна програма «Облік, податковий аудит та бізнес-аналітика»

Фінансово-господарський контроль сприяє збільшенню нагромаджень, підвищенню рентабельності, запровадженню режиму економії та ефективному використанню матеріальних та фінансових ресурсів.

Методичні рекомендації до самостійної роботи з навчальної дисципліни „Теорія фінансово-господарського контролю” для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 071 «Облік і оподаткування», складені на основі робочої програми навчальної дисципліни, затвердженої у 2022 р. та включають в себе 9 тем.

Методичні рекомендації до самостійної роботи розроблені на основі основних тем навчальної дисципліни „Теорія фінансово-господарського контролю”, в яких розкриваються особливості фінансово-господарського контролю на підприємствах.

У методичних рекомендаціях до самостійної роботи реалізується принцип послідовного засвоєння матеріалу, логічного переходу від однієї теми до іншої.

Методичні рекомендації відповідають вимогам щодо методичного забезпечення і рекомендуються до друку та використання у навчальному процесі при підготовці спеціалістів для контролюючих органів.

Рецензент

О.Г. Рябчук, к.е.н., доцент

Рецензія

на методичні рекомендації
до самостійної роботи
з навчальної дисципліни
“Теорія фінансово-господарського контролю”
для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
(денної та заочної форми навчання)
галузь знань 07 “Управління та адміністрування”
спеціальність 071 “Облік і оподаткування”
освітньо-професійна програма «Облік, податковий аудит та бізнес-аналітика»

Самостійна робота – це форма організації індивідуального вивчення здобувачами вищої освіти навчального матеріалу в аудиторний та позааудиторний час.

Мета самостійної роботи здобувача вищої освіти сприяти формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості молодій людині, суть якої полягає в уміннях систематизувати, планувати, контролювати й регулювати свою діяльність без допомоги й контролю викладача.

Методичні вказівки до самостійної роботи з навчальної дисципліни „Теорія фінансово-господарського контролю” складені на основі навчальної робочої програми дисципліни „Теорія фінансово-господарського контролю”, затвердженої в 2022 р. та розроблені на основі тем навчальної дисципліни, в яких розкриваються особливості фінансово-господарського контролю суб’єктів господарювання.

Методичні вказівки до самостійної роботи з навчальної дисципліни „Теорія фінансово-господарського контролю” складені на належному науковому рівні і можуть бути рекомендовані до використання у навчальному процесі.

Рецензент

О. П. Колісник, к.е.н., доцент в. о. завідувача
кафедри обліку та консалтингу